

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра аграрного, земельного та екологічного права

Серія:
Навчально-методичні посібники
кафедри аграрного, земельного та екологічного права

ТУРИСТИЧНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник
для здобувачів усіх факультетів та форм навчання
за спеціальністю 081 «Право»

Луцьк
Вежа-Друк
2024

УДК 349.42(075.8)

Т 90

*Серія «Навчально-методичні посібники
кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету “Одеська юридична академія”»,
заснована у 2017 році*

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою університету,
протокол № 5 від 21 лютого 2024 року*

Рецензенти:

Гафурова О. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права кафедри імені В. З. Янчука Національного університету біоресурсів та природоко-ристування України;

Черемнова А. І. – кандидат юридичних наук, доцент, вчений секретар Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України.

Туристичне право: навч.-метод. посіб. / Х. А. Григор'єва, Л. А. Канівець, Є. О. Платонова [та ін.] / за ред. проф. Т. Є. Харитонової. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 84 с. (Сер. «Навчально-методичні посібники кафедри аграрного, земельного та екологічного права»).

ISBN 978-966-940-558-6

У навчально-методичному посібнику зібрані необхідні розробки щодо викладання здобувачам освіти курсу «Туристичне право» – навчальної дисципліни професійної підготовки фахівців із права. Запропоновані методичні розробки враховують особливості правовідносин у туристичній сфері та спрямовані на всебічну підготовку здобувачів.

УДК 349.42(075.8)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024
© Подолець О. (обкладинка), 2024

ISBN 978-966-940-558-6

Відповідальні за випуск:

Харитоновна Т. Є. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА»;

Григор'єва Х. А. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА»;

Канівець Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА»;

Платонова Є. О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА».

Розробники та укладачі:

Григор'єва Х. А. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0001-7659-2178);

Канівець Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-8866-4527);

Платонова Є. О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-5688-7857);

Харитоновна Т. Є. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-7998-5089);

Заверюха М. М. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-3111-1921);

Караханян К. М. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0003-4927-4558);

Годованюк А. Й. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-2577-1683).

1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна присвячена питанням правового забезпечення туристичного бізнесу в Україні, зокрема: розкриттю особливостей туристичних відносин як рекреаційної підприємницької діяльності; аналізу системи державного управління та державної підтримки розвитку туризму; вивченню специфіки правового регулювання різних видів туризму (курортний, сільський (зелений), промисловий, туризм у місцях із особливим правовим режимом тощо); вивченню юридичних аспектів використання природних ресурсів під час провадження туристичної діяльності; розкриттю особливостей договірних конструкцій, що опосередковують відносини у сучасній туристичній діяльності, тощо. Зміст дисципліни має яскраво виражене практичне спрямування, адже будується на матеріалах господарської та судової практики, включає вітчизняний, іноземний та міжнародний досвід. Викладання навчальної дисципліни відображає концептуальні положення подальшого розвитку законодавства у сфері туризму з урахуванням сучасних наукових досліджень. У навчальному курсі багато уваги приділяється науково-теоретичним питанням юридичного супроводу сучасного туризму, роз'ясненню тих чи інших понять і категорій, формуванню цінностей професійного юриста, що забезпечують впровадження принципів сталого розвитку, забезпечення прав людини та подальшої розбудови правової держави. Значна кількість практичних завдань, передбачена під час проходження курсу, дозволяє сформувати, тренувати та закріпити знання щодо особливостей правового забезпечення туризму. Опанування курсом формує стійкі практичні навички та якісно готує до діяльності у сфері правового забезпечення сучасного туризму.

1.2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є набуття здобувачами вищої світи здатності розв'язувати складні задачі та проблеми з питань правотворчості і правозастосування у сфері правового забезпечення туризму.

Основними завданнями дисципліни є навчитися працювати із законодавчими та підзаконними актами, що регулюють туристичні від-

носини; розглянути суб'єктів, об'єкти, договірні особливості туристичних відносин; ознайомитися з працями провідних юристів-науковців, що досліджували туристичні правовідносини; визначити проблеми, прогалини та колізії туристичного законодавства та знайти можливі напрями подальшого розвитку та вдосконалення законодавства і права.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми після вивчення дисципліни «Туристичне право» здобувачі вищої освіти повинні:

знати теоретичні та прикладні засади якісного та комплексного аналізу практичних ситуацій, основ та технологій ефективного вирішення юридичних ситуацій у сфері туризму;

вміти розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності; застосовувати знання у практичних ситуаціях;

володіти основними методами, задля можливості давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю;

застосовувати на практиці знання щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях;

використовувати спеціалізоване законодавство у даній сфері;

знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач має вміти: здійснювати ефективне правове забезпечення використання інновацій, ресурсів, мінімізації ризиків, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології юридичного супроводу туристичного бізнесу; вміти розробляти правозастосовчі, нормативні, програмні та договірні документи щодо правового забезпечення туристичної діяльності, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи; представляти інтереси підприємств туристичного бізнесу та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.

1.3. Форми і методи викладання навчальної дисципліни

Формами і методами викладання навчальної дисципліни є: читання лекційного курсу, проведення практичних занять викладачами, виконання здобувачами самостійної роботи за відповідними темами та обсягами, визначеними викладачами навчальної дисципліни, а також проведення індивідуальних та групових консультацій з академічними та окремими групами здобувачів.

Лекційний курс охоплює науково актуальні проблеми і практично значущі питання, у зв'язку з цим звертаємо увагу на те, що лекції читаються за всіма темами і з усіх питань тематики програми навчальної дисципліни, що дозволяє найбільш ефективно використати лекційний інформаційний ресурс. У програму курсу також входять запрошення практичних працівників для ознайомлення з їх власним практичним досвідом.

Практичні заняття – одна з основних форм навчання при викладанні курсу «Туристичне право». Їх мета полягає у засвоєнні теоретичних положень і відпрацюванні управлінських та договірних навичок шляхом вирішення задач для розв'язання конкретних питань, що виникають на практиці.

Самостійна робота здобувачів є засобом опановування навчального матеріалу, який охоплює підготовку до практичних занять шляхом виконання індивідуальних завдань (розв'язання конкретних задач) поза аудиторними заняттями. В організації самостійної роботи дійову допомогу здобувачам можуть надати індивідуальні та групові консультації. Окрім цього, самостійна робота здобувачів з вивчення окремих тем і питань програми є формою заповнення дефіциту часу на аудиторні заняття. Найбільш ефективними і результативними видами самостійної роботи є написання творчих робіт (наукових доповідей, есе), вирішення практичних завдань (кейсів), виконання командних та індивідуальних творчих завдань, з яких здобувачі мають звітувати у встановленому порядку для отримання відповідної суми балів.

1.4. Форми контролю знань

Передбачені такі форми контролю знань здобувачів: проведення усного опитування, виконання контрольних робіт, заповнення тестових завдань. Контроль за успішністю опановування знаннями з навчальної дисципліни здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з навчально-науковою літературою; знання правової термінології; здатність до виконання індивідуальних та командних завдань; обґрунтування висновків, а також ступінь самостійності та повнота вирішення практичних завдань і аналіз

наданих матеріалів; активність та систематичність роботи під час проведення аудиторних занять; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес опитувань тощо. Формами проведення поточного контролю є: усне опитування здобувачів, вирішення ними практичних завдань, заповнення тестових форм тощо. З метою підтримки зацікавленості здобувачів у навчанні та розвитку здібностей може бути передбачено виконання індивідуальних завдань для кожного студента.

Проміжний контроль проводиться після вивчення окремих тем або блоку відповідної тематики з метою з'ясування ступеня засвоєння здобувачами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу і подальшої оцінки рівня отриманих знань. Формами проведення проміжного контролю є: виконання контрольних робіт, проведення колоквиумів з окремих тем навчальної дисципліни і тестування знань. Тестування знань здобувачів проводиться за завданнями, що видаються викладачем кафедри. Передбачається виконання різних видів тестів – із ранжуванням за складністю та типами формулювань.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів є: проведення заліку. Здобувачі, які успішно отримали залік, вважаються такими, що виконали навчальний план із зазначеної навчальної дисципліни.

1.5. Співвідношення із іншими навчальними дисциплінами

Міжпредметні зв'язки сприяють успішному оволодінню навчальною дисципліною. Дисципліна «Туристичне право» тісно пов'язана з такими навчальними дисциплінами як «Земельне право», «Аграрне право», «Природоресурсне право», «Екологічне право» та іншими навчальними дисциплінами. Отже, викладання курсу «Туристичне право» має відбуватися з урахуванням засадничих положень і сучасних досягнень зазначених галузей юридичних наук.

Кваліфікаційна характеристика навчальної дисципліни: напрям підготовки та спеціальність 081 «Право» галузі знань 08 «Право»; освітній ступінь – бакалавр; період викладання – 4/8 семестр для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання.

Джерельна база навчальної дисциплін є досить різноманітною. Юридична діяльність у сфері туризму невід'ємно пов'язана із ретельним вивченням та використанням сучасного законодавства, що регулює туристичні відносини. У цьому навчально-методичному посібнику наведені найбільш важливі нормативні акти, які необхідні для якісної

підготовки здобувачів. Окрім цього специфічною особливістю курсу є активне використання міжнародно-правових документів, адже вони містять важливі орієнтири та принципові засади правового регулювання у сфері туризму. Окрім навчальних матеріалів юридичного спрямування джерельна база навчальної дисципліни включає також й інші джерела, що якісно доповнюють підготовку. Саме тому здобувачам не слід обмежуватися лише ознайомленням із навчально-науковою літературою з права, а й варто звертатися до наукових досліджень економічного або природничого спрямування за рекомендаціями викладачів, які ведуть заняття з навчальної дисципліни.

2. ЛЕКЦІЙНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

ТУРИСТИЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Поняття та різновиди туризму.
2. Туристична галузь України: соціально-економічний стан, реалії та перспективи.
3. Туристичні правовідносини (суб'єкти, об'єкти, зміст).
4. Характеристика сучасного туристичного законодавства.
5. Перспективи кодифікації туристичного законодавства.

Основні положення теми та методичні рекомендації

Вигідне географічне положення України, наявність природних рекреаційних ресурсів, унікальних пам'яток історії та культури створює передумови для належного розвитку економіки за рахунок туризму. Відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території держави, регулює Закон України «Про туризм» в редакції Закону від 18 листопада 2003 року. Згідно зі ст. 1 даного закону туризм визначається як тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає.

Організаційні форми та види туризму закріплені у ст. 4 зазначеного закону, згідно з якою організаційними формами туризму є міжнародний та внутрішній туризм. До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території.

Перелік різновидів туризму, що наведений у ст. 4 Закону України «Про туризм», не є вичерпним. Основними критеріями поділу туризму на види є, зокрема, категорії осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування); цілі здійснюваної подорожі; об'єкти, що використовуються або відвідуються тощо.

Так, залежно від: 1) категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі, можна виділити дитячий, молодіжний, сімейний туризм, туризм для осіб похилого віку, осіб з інвалідністю; 2) цілей здійснюваної туристичної подорожі, варто вирізняти культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, релігійний, пригодницький, екологічний, сільський, самодіяльний тощо; 3) об'єктів (ресурсів), що використовуються або відвідуються, туризм може бути підводним, гірським, мисливським тощо.

Враховуючи туристичну привабливість України, задля підвищення економічного ефекту для держави за рахунок туризму туристичну галузь необхідно не тільки задекларувати пріоритетною (ст. 6 Закону України «Про туризм»), а й створити реальні умови для її динамічного розвитку. Важливою умовою забезпечення розвитку туристичної галузі в Україні є формування дієвого регуляторного механізму. Негативними факторами сучасного етапу розвитку туризму є, зокрема, недосконалість нормативно-правової бази, суперечливість та неузгодженість окремих її положень, відсутність ефективної державної програми, яка б регулювала туризм як перспективний напрям розвитку сфери.

Туристичні правовідносини – суспільні відносини, врегульовані правовими нормами, що виникають між суб'єктами туристичної діяльності і туристами (екскурсантами, відвідувачами), пов'язані з організацією і здійсненням туризму.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про туризм» учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є: 1) юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність.

До суб'єктів туристичної діяльності (здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність) належать: туристичні оператори; туристичні агенти; інші суб'єкти господарювання, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг; гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу;

фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з проживання, харчування тощо.

Загалом, відносини у сфері туристичної діяльності є складними суспільними відносинами, у яких беруть участь чотири сторони: туристична фірма, турист (екскурсант, відвідувач), держава і організації туристичної індустрії (перевізники, засоби розміщення, підприємства громадського харчування). У зв'язку з тим, що здійснення туристичної діяльності за відсутності однієї з названих сторін є неможливим, особливого значення набуває координаційна політика зі створення балансу між суб'єктами туристичних відносин, головним інструментом якої є дієвий правовий механізм державного регулювання туристичної діяльності.

Об'єктом туристичних відносин є туристичний продукт, під яким, відповідно до ст. 1 Закону України «Про туризм», розуміється попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо).

Зміст туристичних правовідносин становлять суб'єктивні права і обов'язки їх учасників, що визначені, зокрема, у ст. ст. 24, 25 Закону України «Про туризм».

Законодавчі засади провадження і регулювання туристичної діяльності в Україні гарантовано Конституцією України та встановлено Господарським і Цивільним кодексами України, Кодексом торговельного мореплавства України, Законами України «Про туризм», «Про захист прав споживачів», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про страхування» та ін., у т. ч. підзаконними нормативно-правовими актами.

Специфіка туристичного бізнесу полягає у поєднанні туристичного продукту з різними видами сервісу (транспорту, харчування, розміщення, консульських служб тощо). Саме тому правове регулювання туристичної діяльності має комплексний характер, складається із сукупності норм, які належать до господарського, фінансового, адміні-

стративного та інших галузей права. Ефективним напрямом розв'язання проблеми є розробка і ухвалення Туристичного кодексу України, що забезпечить системне і вичерпне регулювання правових та організаційних засад провадження туристичної діяльності, основ її державного регулювання, механізми реалізації державної політики у сфері туризму за участі інститутів громадянського суспільства.

Тема 2

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ТА ІНШИХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Правові засади використання природних рекреаційних та туристичних ресурсів.
2. Правові форми використання природних ресурсів під час туристичної діяльності.
3. Правове регулювання використання земельних ресурсів під час туристичної діяльності.
4. Правові особливості використання інших природних ресурсів під час туристичної діяльності.

Основні положення теми та методичні рекомендації

Туризм є одним із видів рекреації та рекреаційної діяльності, пов'язаний з подорожами і мандрівками з пізнавальною метою та метою відпочинку. Здійснення туристичної діяльності здійснюється з використанням природних рекреаційних та туристичних ресурсів. Правові засади їх використання містяться у Законі України «Про туризм» та природноресурсовому законодавстві.

Природні рекреаційні ресурси – це природні ресурси, що використовуються для рекреаційних потреб, тобто для відпочинку, спортивної та туристичної діяльності. Не існує фізично чи екологічно окремого виду природних рекреаційних ресурсів, проте існує властивість природних ресурсів задовольняти рекреаційні потреби людини (загальна і спеціальна рекреаційна якість).

Туристичними ресурсами є пропоновані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням

об'єктів державної, комунальної чи приватної власності (ст. 3 Закону України «Про туризм»). Природний рекреаційний ресурс стає природним туристичним ресурсом, якщо щодо нього розроблено туристичну пропозицію або спосіб використання для туристичних потреб. Закон передбачає здійснення класифікації та оцінки природних туристичних ресурсів України, встановлення режиму охорони та раціонального їх використання з обліком гранично допустимого рекреаційного навантаження на них. Унікальні природні рекреаційні ресурси можуть перебувати на особливому режимі охорони, що обмежує доступ до них. Обмеження доступу до природних рекреаційних ресурсів визначається їх реальною пропускною спроможністю, рівнем антропогенного навантаження, сезонними та іншими умовами.

Використання природних ресурсів, відповідно до ст. 38 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», буває загальним і спеціальним. В окремих галузевих законодавчих актах (водному, лісовому, гірничому, флористичному та фауністичному законодавстві) передбачається використання корисних властивостей природних об'єктів для рекреаційних цілей, зокрема, під час туристичної діяльності, як на основі права власності, так і на підставі права загального та спеціального природокористування.

В юридичній науці зазначається, що зелений туризм передбачає, як правило, тільки загальне використання природних рекреаційних ресурсів. При здійсненні зеленого туризму туристи виїжджають на природу, ознайомлюються з мальовничими краєвидами, насолоджуються безпосереднім спілкуванням з природою, отримують додаткову інформацію екологічного характеру тощо. Усі зазначені види діяльності належать до загального використання природних рекреаційних ресурсів, яке має здійснюватися суб'єктами без погіршення якості природних рекреаційних ресурсів і з дотриманням обмежень природноресурсового права.

Спеціальне використання природних рекреаційних ресурсів здійснюється на праві власності, оренди, постійного природокористування та інших правових підставах. Межі загального і спеціального використання природних рекреаційних ресурсів визначаються законодавством про кожний з видів таких ресурсів з урахуванням загальних обмежень.

Здійснення туристичної діяльності пов'язане з використанням земель рекреаційного призначення. Склад земель рекреаційного призначення визначений у ст. 51 Земельного кодексу України (закріплюється невичерпний перелік земельних ділянок, які забезпечують потреби в

організації відпочинку населення, туристичної діяльності та проведенні спортивних заходів). ДБН Б.2.2.-12:2019 «Планування і забудова територій» містять положення про доцільність створювати туристичні зони не тільки на землях рекреаційного, а й історико-культурного, природно-заповідного та оздоровчого призначення (п. 8.6.1). У зв'язку з туристична діяльність у межах туристичних зон пов'язана з використанням земель у межах населених пунктів, природно-заповідного фонду та сільськогосподарського призначення (у т.ч. сільськогосподарських угідь та фермерських господарств).

Підлягають використанню під час здійснення туристичної діяльності і інші природні ресурси відповідно до вимог природноресурсового законодавства. Так, корисні властивості лісів, що належать до лісових ресурсів, відповідно до ст. 74 Лісового кодексу України використовуються для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей і проведення науково-дослідних робіт. Використання корисних властивостей лісів може здійснюватися у порядку загального та спеціального використання. Користування водами в оздоровчих, рекреаційних і спортивних цілях здійснюється у порядку загального та спеціального водокористування згідно зі ст. 64 Водного кодексу України. Відповідно до ст. 15 Закону України «Про рослинний світ» використання природних рослинних ресурсів із природоохоронною, рекреаційною, оздоровчою, культурно-освітньою та виховною метою здійснюється у порядку загального використання. Під час туристичної діяльності у рекреаційних цілях використовуються території та об'єкти природно-заповідного фонду. Специфіка рекреаційного використання таких територій визначається згідно із їх функціональним зонуванням.

Тема 3

ТУРИЗМ ТА ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ГРАНІ ВЗАЄМОДІЇ (ДОЗВІЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ, РЕЄСТРАЦІЯ, КОНТРОЛЬ, ПІДТРИМКА ТОЩО)

1. Загальні правові засади державного впливу на розвиток туризму.
2. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які наділені повноваженнями у сфері регулювання туризму.

3. Контроль як складова державного управління у сфері туризму.
4. Державна підтримка розвитку туризму.
5. Правові засади державно-приватного партнерства у сфері туризму.

Основні положення теми та методичні рекомендації

Туризм є одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки й культури. У ст. 6 Закону України «Про туризм» задекларовано створення належних умов для туристичної діяльності. Серед пріоритетних завдань державної політики у галузі туризму визначено:

- удосконалення механізму фінансового забезпечення відповідальності туроператорів за збитки, що виникають в разі їх банкрутства;
- посилення юридичної відповідальності туроператорів за нанесення шкоди життю та здоров'ю туристів, порушення інших норм законодавства у сфері безпеки туризму;
- встановлення особливостей правового регулювання подорожей для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, включаючи підвищену відповідальність за якість і безпеку надаваних послуг;
- визначення кваліфікаційних вимог до керівників туристичних підприємств, що організовують подорожі груп неповнолітніх туристів, а також кваліфікаційних вимог до керівників таких груп;
- формування правових основ функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи обліку реалізації туристичних продуктів і послуг на території України;
- удосконалення нормативної правової бази для розвитку ділового, культурно-пізнавального та сільського зеленого туризму;
- запровадження обов'язкового страхування туристичних маршрутів підвищеної небезпеки у межах України, з установленням мінімального розміру страхової суми;
- створення умов для розширення туристичної та сервісної інфраструктури в історико-культурних центрах України;
- створення податкового інструменту підтримки соціального туризму при оплаті витрат на подорожі в межах території України;
- збільшення бюджетних асигнувань на просування національного туристичного продукту України за кордоном.

Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності.

Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом: визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму; визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони; спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму; визначення основ безпеки туризму; нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян); ліцензування в галузі туризму, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу; встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу; організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму; визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму; участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму.

Державне регулювання в галузі туризму здійснюється й іншими способами, визначеними законом. Регулювання в галузі туризму забезпечують Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, а також інші органи в межах їх компетенції.

Для забезпечення охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, раціонального використання, забезпечення безпеки туризму, конституційних прав громадян на відпочинок та інших прав громадян, патріотичного виховання органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень затверджуються державні цільові, регіональні та інші програми розвитку туризму. Програми розвитку туризму впроваджуються з метою реалізації довгострокових пріоритетів країни в галузі туризму і становлять комплекс взаємопов'язаних правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян, розвиток туристичної галузі.

Тема 4

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КУРОРТІВ

1. Поняття і види природних лікувальних ресурсів курортів та лікувально-оздоровчих об'єктів і територій.
2. Правовий режим використання природних лікувальних ресурсів санаторно-курортними та лікувально-оздоровчими закладами.
3. Рекреаційно-оздоровчі території та їх ресурси: правове визначення та основні ознаки.
4. Правове регулювання використання рекреаційних територій та їх ресурсів.
5. Правові вимоги щодо використання рекреаційно-оздоровчих об'єктів і територій з метою проведення спортивних заходів.

Основні положення теми та методичні рекомендації

Природні лікувальні ресурси поділяються на особливо цінні (унікальні) та загальнопоширені. До особливо цінних та унікальних природних лікувальних ресурсів належать ресурси, які рідко (не часто) зустрічаються на території України, мають обмежене поширення або невеликі запаси у родовищах та є особливо сприятливими і ефективними для використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань. Загальнопоширені природні лікувальні ресурси зустрічаються в різних регіонах нашої держави, мають значні запаси та є придатними для використання в лікувально-оздоровчих цілях.

Відповідно до ст. 1 Закону «Про курорти» природними лікувальними ресурсами є мінеральні і термальні води, лікувальні грязі та озокерит, ропа лиманів та озер, морська вода, природні об'єкти і комплекси із сприятливими для лікування кліматичними умовами, що є придатними для використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань.

Природні лікувальні ресурси курортів та лікувально-оздоровчих місцевостей використовуються юридичними та фізичними особами з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань.

На території курортів та лікувально-оздоровчих місцевостей, крім природних лікувальних ресурсів, можуть знаходитися також природні оздоровчі ресурси і природні оздоровчі фактори.

На територіях курортів, на землях оздоровчого призначення розташовані санаторно-курортні заклади – це заклади охорони здоров'я, що забезпечують надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів. У порядку спеціального використання землі оздоровчого призначення можуть використовуватися обмеженим колом суб'єктів на праві власності, праві постійного та орендного землекористування. Основними користувачами земель оздоровчого призначення виступають суб'єкти господарювання, які використовують природні лікувальні ресурси і здійснюють надання послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру громадянам. До таких господарюючих суб'єктів належать санаторно-курортні та оздоровчі заклади, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів, а також державні і комунальні дитячі санаторно-курортні заклади та заклади оздоровлення і відпочинку.

Відповідно до ч. 1 ст. 48 Земельного кодексу України на землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на стан природних лікувальних властивостей цих земель.

Задля забезпечення раціонального та ефективного використання природних лікувальних ресурсів, збереження їх лікувальних якостей, запобігання забрудненню та передчасному виснаженню встановлюється округ санітарної (гірничо-санітарної) охорони курорту як специфічний захід збереження природних територій курортів, їх природних лікувальних ресурсів. Округ санітарної охорони, відповідно до ст. 30 Закону України «Про курорти», поділяється на три зони: суворого режиму, обмежень та спостережень.

Загальне правове регулювання використання рекреаційних територій та їх ресурсів базується на нормах Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». У ст. 60 природоохоронного Закону закріплено систему природних територій та об'єктів, що мають велику екологічну цінність як унікальні та типові природні комплекси, та підлягають особливій охороні. До таких територій віднесено рекреаційні території (ч. 2 ст. 60). А у ст. 63 законодавець вживає термін «рекреаційні зони», під якими розуміє ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму.

Чинне законодавство під рекреаційними ресурсами розуміє об'єкти та явища природного і антропогенного походження, що використовуються для оздоровлення, відпочинку. Рекреаційними можуть визнаватися лише ті природні ресурси, які є безпечними для здоров'я людини, не залучені до господарської діяльності, несумісної з рекреацією, здатні задовольняти потреби людини у відпочинку, спорті і туризмі. Науковці звертають увагу на те, що природні ресурси повинні мати рекреаційну якість (загальну або спеціальну) аби на них поширювався правовий режим природних рекреаційних ресурсів.

Правове регулювання використання рекреаційно-оздоровчих територій та їх ресурсів забезпечується нормами підгалузей природно-ресурсового права. Так, відповідно до ст. 19 Земельного кодексу, землі рекреаційного призначення становлять окрему категорію земельного фонду. Це землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів (ст. 50).

Використання природних рекреаційних ресурсів, відповідно до ст. 38 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», здійснюється у порядку загального і спеціального користування. Межі такого користування визначаються нормативно-правовими актами про кожен із цих ресурсів з урахуванням обмежень, передбачених рекреаційним законодавством. Загальне користування даними ресурсами (право відпочивати, оглядати мальовничі краєвиди, здійснювати прогулянки тощо) реалізують фізичні особи безоплатно на умовах, що визначені нормативними актами та суб'єктами, яким ці ресурси передані на праві спеціального природокористування. Спеціальне користування природними рекреаційними ресурсами здійснюється на праві власності, оренди та інших правових підставах фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, юридичними особами – власниками (орендарями) туристичних баз, будинків відпочинку тощо.

За чинним законодавством єдиного режиму використання природних рекреаційних територій та об'єктів не встановлено. Законодавство про рекреаційну діяльність дає підстави для виділення загального і територій спеціальних правових режимів рекреаційних територій. Загальний правовий режим рекреаційних територій та зон – це правовий режим, загальний для всіх їх видів, незалежно від того, які рекреаційні ресурси на них розташовані (визначений у ст. 63 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»). Спеціальні правові

режими рекреаційних територій та зон – це правові режими окремих їх видів, що мають специфіку правового регулювання.

Спеціальні правові режими встановлено для рекреаційних зон, на яких розташовані музеї, вільних економічних зон туристсько-рекреаційного типу; рекреаційних територій, на яких розташовані об'єкти для проведення спортивних заходів; територій, призначених для туристичної діяльності; туристсько-оздоровчих об'єктів тощо.

Загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту визначає Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Спортивні змагання та/або навчально-тренувальні збори отримали назву спортивних заходів.

На місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування покладено обов'язок із забезпечення умов для фізкультурно-оздоровчої діяльності, зокрема за місцем відпочинку громадян, що здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів. Згідно з ч. 3 ст. 48 Закону «Про фізичну культуру і спорт» земельні ділянки, на яких розташовані спортивні споруди, належать до земель рекреаційного призначення. Відповідно, на них поширюється правовий режим рекреаційних зон. Розміщення ділянок фізкультурно-оздоровчих закладів масових типів на території промислових зон, санітарно-захисних зон промислових підприємств, залізниць і автомагістралей не допускається. Вимоги до спортивних споруд щодо будівельних норм і правил, санітарних норм, інших норм у сфері охорони здоров'я та дотримання безпеки їх відвідувачів встановлюються відповідно до закону. Крім того, законодавцем встановлено вимоги щодо фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання. Заходи з підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів повинні проводитися в умовах високої культури обслуговування, безпеки учасників і глядачів, належного громадського порядку.

Тема 5

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ СІЛЬСЬКОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ

1. Становлення законодавства в сфері сільського (зеленого) туризму.
2. Поняття, правові ознаки та форми сільського (зеленого) туризму.

3. Особливості правового статусу суб'єктів, що надають послуги у сфері сільського (зеленого) туризму.

4. Правове регулювання послуг з розміщення туристів.

5. Правові особливості розвитку сільського (зеленого) туризму у зарубіжних країнах.

Основні положення теми та методичні рекомендації

Розвиток та популяризація сільського зеленого туризму пов'язані зі створенням у 1996 році Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму як всеукраїнської громадської неприбуткової організації, що запровадила поняття «сільського зеленого туризму». Сутність даного виду туризму полягає не лише у відпочинку, а й у збереженні (відновленні) природного середовища та етнокультурної ідентичності українського села.

Основні засади організації і здійснення сільського зеленого туризму визначені у Цивільному та Господарському кодексах України, у законах України «Про особисте селянське господарство», «Про туризм», «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», «Про зайнятість населення», «Про ліцензування видів господарської діяльності» тощо. Серед підзаконних нормативно-правових актів доречно виділити: Концепцію розвитку сільських територій, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р; Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р; Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 297 тощо.

Спеціального закону у сфері сільського зеленого туризму немає. Визначення термінів «сільський», «сільський зелений туризм» запропоновано в законопроекті, зареєстрованому за № 5206 від 5 березня 2021 р., згідно з яким сільським зеленим туризмом є відпочинковий вид сільського туризму, пов'язаний з перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства. Державними будівельними нормами передбачено, що сільський туризм формується на територіях сільських населених пунктів, сільськогосподарських угідь, фермерських господарств; зелений – на

озелених територіях населених пунктів та приміських зон (п. 8.6.3 ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій, затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 26.04.2019 р. № 104).

Серед форм сільського зеленого туризму у правовій доктрині виділяють агротуризм, екотуризм, агроекотуризм та відпочинковий туризм, спільною рисою яких є їх відпочинковий характер з можливістю використання природного, матеріального та культурного потенціалу регіону і одночасно – це різновид господарської діяльності сільських мешканців, які у межах та з використанням будівель, ресурсів свого господарства надають туристам послуги з тимчасового розміщення, організації їх харчування, дозвілля тощо.

Послуги у сфері сільського зеленого туризму можуть надаватися на базі майна особистих селянських господарств. Здійснювати таку діяльність також можуть особи, які ведуть фермерські господарства, отримали земельні ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку й господарських будівель (присадибна ділянка), а також індивідуального дачного будівництва і садівництва.

Правовою основою створення та діяльності особистого селянського господарства є Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 року, відповідно до положень якого сільський зелений туризм є видом його діяльності, як одна з послуг з використанням майна особистого селянського господарства, що може надаватися у межах їх господарської діяльності. Дана діяльність не належить до підприємницької, відповідно, фізичні особи, які ведуть дане господарство і надають послуги у сфері сільського зеленого туризму, не підлягають державній реєстрації як фізичні особи – підприємці, а також не зобов'язані створювати юридичні особи.

Специфіка діяльності особистого селянського господарства у сфері сільського зеленого туризму полягає у тому, що її основними об'єктами виступають: землі сільськогосподарського призначення, які є просторовим базисом для здійснення сільського зеленого туризму; сільськогосподарська продукція, яка виробляється селянами і використовується для забезпечення харчування відпочиваючих; сільська садиба та інше майно сільськогосподарського призначення особи, яка надає такого роду послуги.

Фермерське господарство, відповідно до ст.1 Закону України «Про фермерське господарство», є формою підприємницької діяльності гро-

мадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону.

Такі господарства можуть мати статус юридичної особи (діють на підставі статуту), або ж бути зареєстровані як фізичні особи – підприємці (діють на підставі договору (декларації) про створення фермерського господарства).

Аналіз Закону дає змогу виокремити різні форми фермерського господарства, а саме: фермерське господарство – юридична особа, сімейне фермерське господарство – юридична особа, фермерське господарство – фізична особа-підприємець, сімейне фермерське господарство – фізична особа-підприємець.

Фермерське господарство підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» за умови набуття громадянином України або кількома громадянами України, які виявили бажання його створити, права власності або користування земельною ділянкою.

Діяльність у сфері сільського зеленого туризму передбачає можливість надання послуг з проживання, харчування туристів тощо (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про туризм»). Згідно з Порядком надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 297, послуги з тимчасового розміщення визначаються як діяльність юридичної та фізичної особи з надання місця для ночівлі у засобі розміщення за плату, а також інша діяльність, пов'язана з тимчасовим розміщенням (проживанням), передбачена законом (п. 3). У свою чергу, Законом України «Про туризм» до послуг, пов'язаних з тимчасовим розміщенням, належать послуги з обслуговування жилого приміщення (номера), харчування (ресторанного обслуговування), із збереження майна і багажу споживача, а також інші послуги, надані залежно від категорії готелю (ч. 2 ст. 22).

Обслуговування у сфері сільського зеленого туризму здійснюється на підставі договору. Аналіз норм цивільного законодавства дозволив

встановити, що між власниками засобів розміщення та туристами укладаються договори про надання послуг з тимчасового розміщення. Правове регулювання відносин у зазначеній сфері здійснюється на підставі Цивільного кодексу України (ст. ст. 901–907 «Послуги. Загальні положення»). Такі договори, як правило, мають письмову форму. Особливості договору на готельне обслуговування передбачені ст. 22 Закону України «Про туризм».

Надання послуг з харчування для членів селянського особистого і фермерського господарства передбачає виконання зобов'язань дотримуватися нормативів якості та безпечності харчової продукції, санітарних, екологічних та інших вимог згідно із законодавством (зокрема, ветеринарно-санітарних правил утримання птиці, подвірного забою тварин, ветеринарно-санітарних вимог до виробників сирого товарного молока; державних санітарних норм до питної води, призначеної для споживання людиною, тощо).

Для багатьох країн (Великобританія, Франція, Іспанія, Голландія, Ірландія, Німеччина) сільський зелений туризм є головним напрямом охорони і відтворення національних сільських ландшафтів. Даний вид туризму заохочується на національному рівні і розглядається як складова Програми комплексного соціально-економічного розвитку села.

Тема 6

ДОГОВІРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Договори як джерела права у сфері туристичної діяльності.
2. Класифікації договорів, що забезпечують туристичні правовідносини.
3. Договори, спрямовані на надання туристичних послуг.
4. Договори, що мають посередницький характер.
5. Інші договори, які супроводжують туристичну діяльність.

Основні положення теми та методичні рекомендації

Організація туристичної діяльності ґрунтується на договірних відносинах. Важливим регулятором відносин із надання послуг є цивільно-правовий договір. Закон України «Про туризм» у ст. 20 передбачає

укладення договору на туристичне обслуговування, за яким одна сторона (туроператор, який укладає договір безпосередньо або через турагента) зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (туриста) комплекс туристичних послуг (туристичний продукт), а турист зобов'язується оплатити його. Якість туристичних послуг має відповідати умовам договору на туристичне обслуговування, порядок і способи захисту порушених прав туристів визначаються Законом України «Про захист прав споживачів». До договору на туристичне обслуговування застосовуються загальні положення договору про надання послуг, якщо інше не передбачено законом. У правовій доктрині обґрунтовується доцільність укладення, замість зазначеного, договору про надання туристичних послуг.

Загалом, для здійснення своєї діяльності з надання туристичних послуг суб'єкти господарювання, які надають туристичні послуги, вступають у різні договірні відносини з туроператорами (турагентами), виробниками й виконавцями туристичних послуг і їх споживачами. Особливістю договірних відносин між туристом та туристичною організацією є те, що туристична організація продає туристові не послугу як таку, а право одержати в певний час і в певному місці послуги, що надаватимуться іншими організаціями (перевезення, розміщення туриста тощо). Таке право оформлюється у вигляді туристичного ваучера (путівки), який турист купує. Цей документ, що підтверджує право туриста на отримання туристичних послуг, може бути як окремим документом, так і додатком до основного договору або ж не використовується взагалі. У такому випадку відносини обмежуються виключно укладенням договору на туристичне обслуговування.

За узагальненою класифікацією, залежно від мети укладення договори у сфері туристичної діяльності пропонується поділяти на договори, спрямовані на надання туристичних послуг, та договори, що мають посередницький характер. Також дослідниками обґрунтовується доцільність поділу договорів у сфері туризму на три групи, серед яких виділяються наступні групи договорів: 1) спрямовані на надання туристичних послуг (договір про надання туристичних послуг, договір доручення тощо); 2) спрямовані на формування туристичних послуг (договір оренди, договір перевезення тощо); 3) спрямовані на забезпечення безпеки суб'єктів туристичної діяльності (договір страхування тощо).

За договором на екскурсійне обслуговування, відповідно до ст. 21 Закону України «Про туризм» одна сторона (суб'єкт, що здійснює туристичну діяльність) за встановлену договором плату зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (екскурсанта) обслуговування, істотною частиною якого є послуги екскурсовода (гіда-перекладача) загальною тривалістю не більше 24 годин, які не включають у себе послуги з розміщенням.

За договором на готельне обслуговування, згідно ст. 22 зазначеного закону, одна сторона (суб'єкт господарювання, що надає послуги з тимчасового розміщення) зобов'язується за дорученням іншої сторони (споживача) надати послуги з тимчасового розміщення у спеціально обладнаному жилу приміщенні (номері), виконати або організувати виконання інших визначених договором на готельне обслуговування послуг, пов'язаних з тимчасовим розміщенням, а споживач зобов'язується сплатити за ці послуги встановлену плату.

До послуг, пов'язаних з тимчасовим розміщенням, належать послуги з обслуговування жилого приміщення (номера), харчування (ресторанного обслуговування), із збереження майна і багажу споживача, а також інші послуги, надані залежно від категорії готелю.

Суб'єкти туристичної діяльності на основі договорів із страховиками зобов'язані забезпечити страхування життя та здоров'я туристів (медичне та від нещасного випадку) за класами страхування 1 і 2, визначеними ст. 4 Закону України «Про страхування». Туристи вправі самостійно укладати договори такого страхування. У такому разі вони зобов'язані завчасно підтвердити туроператору чи турагенту наявність належним чином укладеного договору страхування. Договір страхування туриста повинен передбачати надання йому медичної допомоги і відшкодування його витрат у разі настання страхового випадку безпосередньо в країні (місці) тимчасового перебування. Інформація про умови страхування туристів має бути доведена до відома туриста до укладення договору на туристичне обслуговування. Страхування туриста (медичне та від нещасного випадку) здійснюється один раз на весь період туристичної поїздки. За вимогою туриста туроператор чи турагент забезпечують страхування також інших ризиків, пов'язаних із здійсненням туристичної поїздки. За бажанням туриста з ним може бути укладено договір страхування для покриття витрат, пов'язаних з анулюванням договору на туристичне обслуговування з ініціативи

туриста, або договір про страхування для покриття витрат, пов'язаних з передчасним поверненням до місця проживання у разі настання нещасного випадку або хвороби.

Тема 7

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ НА ТЕРИТОРІЇ ІЗ ОСОБЛИВИМ ПРАВОВИМ СТАТУСОМ (ІСТОРИЧНІ МІСЦЯ, ПРОМИСЛОВІ ЗОНИ, ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ ТОЩО)

1. Екологічний стан території та його значення у здійсненні туристично-рекреаційної діяльності.
2. Використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду в туристичній діяльності: особливості організації туристичних маршрутів.
3. Поняття та види об'єктів культурної і природної спадщини: особливості використання та охорони у туризмі.
4. Здійснення туристичної діяльності у промислових зонах.
5. Правове регулювання здійснення туризму на радіоактивно забруднених територіях.
6. Мілітарний туризм: правові особливості

Основні положення теми та методичні рекомендації

Навколишнє природне середовище, відповідно до ст. 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», є сукупністю природних і природно-соціальних умов та процесів. Гармонійне поєднання усіх складових середовища життєдіяльності людини (природного і штучно створеного) сприяє стійкому розвитку, благополуччю і добробуту населення.

Розвиток індустрії туризму залежить від сукупності чинників, які на нього впливають, зокрема, природно-географічні, соціально-економічні, історичні, політико-правові тощо. Використання туристично-рекреаційних ресурсів полягає у вилученні їх корисних властивостей, що сприяє розвитку і відновленню фізичного здоров'я туристів, задоволення їх духовних, естетичних, інтелектуальних потреб. Відтак,

екологічний стан території є одним із важливих чинників майбутньої подорожі і відпочинку.

З метою забезпечення безпеки в галузі туризму, задля визначення рівня безпеки навколишнього природного середовища на певній території майбутньої туристичної подорожі, екологічний стан природного середовища у місці майбутньої подорожі підлягає врахуванню. Відомості про стан довкілля, санітарного та епідеміологічного благополуччя мають бути доведеними до споживача туристичних послуг.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» до об'єктів правової охорони навколишнього природного середовища належать і об'єкти особливої державної охорони, що виконують важливі природоохоронні функції та мають велику екологічну цінність як унікальні та типові природні комплекси.

Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, утворюють єдину територіальну систему і включають території та об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, полезахисні та інші типи територій та об'єктів, що визначаються чинним законодавством. Основними видами рекреаційної діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ є організація оздоровлення, відпочинку, любительського та спортивного рибальства, культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, спортивного, релігійного, екологічного (зеленого), сільського, підводного, гірського, пригродницького, автомобільного, самодіяльного видів туризму.

Зокрема, відповідно до ст. 20 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», одним із основних завдань, що покладається на національні природні парки, є створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів. Функціональне зонування зазначених парків (ст. 21) передбачає створення зони регульованої рекреації та зони стаціонарної рекреації. Основними видами рекреаційних послуг, що надаються на території таких парків, є, зокрема екскурсії екологічними стежками та туристичними маршрутами, прогулянки на велосипедах, конях, спостереження за тваринами тощо.

Найбільш визначними і цінними зразками паркового будівництва є парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Особливістю їх правового режиму як штучно створених територій та об'єктів природно-запо-

відного фонду є, зокрема використання для оздоровлення і масового відпочинку населення.

Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів ПЗФ організовується і здійснюється відповідно до положень про ці території та об'єкти. Умови перебування туристів на території ПЗФ мають враховувати необхідність забезпечення мінімально можливого впливу на природні комплекси і об'єкти, визначати безпечний час (період) перебування, оптимальну кількість відвідувачів.

Основним напрямками рекреаційної діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ є: створення умов для здійснення рекреаційної діяльності з додержанням режиму територій і об'єктів ПЗФ; встановлення допустимих антропогенних (рекреаційних) навантажень на території і об'єкти ПЗФ; організація та облаштування інформаційно-туристичних центрів, еколого-освітніх стежок, туристичних маршрутів, оглядових майданчиків, рекреаційних ділянок, кемпінгів, таборів для відпочинку; формування культури оздоровлення, відпочинку та туризму на природі, бережливого та гуманного ставлення до природної і культурної спадщини тощо.

У разі негативного впливу на природні комплекси та об'єкти установи ПЗФ та інші землекористувачі можуть встановлювати обмеження щодо часу відвідування і кількості відвідувачів у межах окремих рекреаційних ділянок, еколого-освітніх стежок, туристичних маршрутів та інших природних ділянок тощо.

Спеціальний правовий режим охорони передбачено для об'єктів культурної спадщини, основу відносин з використання і охорони яких у туристичній діяльності складають конвенції і рекомендації ЮНЕСКО, що підтверджує важливість збереження таких ресурсів і їх подальшого використання у туризмі.

Всесвітня культурна і природна спадщина – це об'єкти, які мають видатну універсальну цінність з погляду історії, мистецтва чи науки. Охорона цієї спадщини регулюється Конвенцією про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, прийнятою Генеральною конференцією ЮНЕСКО в Парижі у 1972 році.

Правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь визначає Закон України «Про охорону культурної спадщини».

За видами об'єкти культурної спадщини поділяються на: археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти архітектури (окремі будівлі, архітектурні споруди, що збереглися в автентичному стані), об'єкти містобудування (історично сформовані центри населених пунктів тощо), об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні (природні території, які мають історичну цінність), об'єкти науки і техніки (унікальні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи тощо).

Відповідно до ч. 2 ст. 14-1 Закону України «Про охорону культурної спадщини» режим використання території пам'ятки встановлює обмеження діяльності у використанні відповідної території (земель). Будь-яка діяльність у межах території пам'ятки має здійснюватися з дотриманням режиму використання пам'ятки, у тому числі всіх обмежень у використанні земель, зокрема у сфері забудови.

Відвідання шахт, будівель (занедбаних споруд), інженерних споруд промислового призначення з метою ознайомлення з їх виробничою діяльністю або наслідками впливу на навколишнє природне середовище задля отримання психологічного, естетичного або дослідницького задоволення у літературі отримало назву промислового (індустріального) туризму. Суб'єктами здійснення зазначеного виду туризму є представники різних вікових груп, як безпосередньо з регіону, так і з інших населених пунктів. До здійснення промислового туризму залучаються також фахівці, що вивчають процес виробництва, в тому числі з метою обміну досвідом. Одним із найпоширеніших його видів є відвідування з туристичною метою залишених та занедбаних об'єктів, серед них уже не діючі промислові, військові об'єкти тощо.

Території, на яких під впливом природних або техногенних чинників сталися будь-які негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що порушують природну рівновагу та створюють загрозу життю й здоров'ю людей, у літературі отримали назву екологічно уражених територій, природні ресурси яких є екологічно ураженими. Серед можливих правових режимів екологічно уражених територій особливе місце посідає правовий режим зони екологічного лиха, впроваджений внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» територія, що постраждала внаслідок Чорнобильської

катастрофи, поділяється на 3 зони з особливим правовим режимом: зона відчуження, зона безумовного (обов'язкового) відселення, зона гарантованого добровільного відселення.

Згідно зі ст. 12 зазначеного закону, землі зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель. Господарський обіг таких земель може здійснюватися лише з урахуванням особливостей режиму їх використання, визначених цим Законом.

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забезпечується суворий природоохоронний режим, охорона територій, природних, історичних та етнокультурних пам'яток відповідно до чинного законодавства. Всі види діяльності повинні проводитися з обмеженням загальної колективної дози радіоактивного опромінення, а також із обмеженням кількості залучених осіб.

Відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення, визначено одним із пріоритетних напрямів державної екологічної політики.

Відповідно до Указу Президента України № 174/2016 від 26 квітня 2016 р. в межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення території створено Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник. На території заповідника здійснюється рекреаційна діяльність, формуються умови для організованого й ефективного відвідування території з дотриманням режиму радіаційної безпеки. Привабливість радіоактивно забруднених територій посилюють наявні у її межах території унікальних технологічних об'єктів.

Права громадян і їх об'єднань у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки закріплені у Законі України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», серед яких, зокрема, право на відвідування з пізнавальною метою у встановленому порядку ядерних установок, а також об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами (ч. 3 ст. 10), що реалізується згідно з вимогами, визначеними Порядком відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

За згодою Державного агентства України з управління зоною відчуження, дозволяється відвідування території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення за визначеним зазначеним органом маршрутом (об'єктом) і в супроводі відповідальних осіб.

Безпека туризму гарантується шляхом покладення на органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб обов'язку зі вжиття заходів щодо забезпечення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля під час здійснення туристичних подорожей. Також обов'язком суб'єктів туристичної діяльності є створення безпечних умов у місцях надання туристичних послуг, належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо. Порядок відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, затверджений наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 2 листопада 2011 р. № 1157, передбачає вимоги протирадіаційного захисту на період відвідування чорнобильської зони, дотримання правил радіаційної безпеки під час перебування на зазначеній території, індивідуального захисту та за присутності супроводжуючої особи.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Загальні методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Туристичне право» переслідують цілі надати певну допомогу здобувачам щодо належної підготовки до практичних завдань та опанування курсу в цілому. Річ у тому, що навчальна дисципліна є достатньо насиченою, що вимагає систематичної, по суті, повсякденної підготовки до практичних занять. Належна підготовка до кожного заняття включає ретельне ознайомлення із значною кількістю теоретичного і практичного матеріалу, вивчення основних нормативно-правових актів та практики їх застосування, а також опрацювання певного обсягу навчальної та спеціальної літератури.

Підготовку до практичних занять із навчальної дисципліни необхідно починати з ознайомлення зі змістом і вимогами самого завдання, відповідними розділами підручників чи посібників, рекомендованою навчальною літературою, а в окремих випадках також із заданою спеціальною літературою. При опрацюванні законодавчих та інших нормативно-правових актів слід звертати увагу на динаміку розвитку українського законодавства, зокрема шляхом відстеження змін і доповнень, що внесені у початкові редакції досліджуваних актів. До них відносяться закони і постанови, що прийняті парламентом країни, президентські укази, урядові постанови і розпорядження та акти інших органів центральної виконавчої влади, а також нормативні акти, прийняті органами місцевого самоврядування. Лише після цього, можна розпочинати виконання поставлених завдань, зокрема до розв'язання конкретних задач, розгляду кейсів із відповідної теми.

Здобувачам необхідно завчасно готуватися до кожного семінарського чи практичного заняття і демонструвати високий ступінь підготовленості з кожної теми. Наполегливо рекомендується робити відповідні конспективні записи підготовки до занять. При розв'язанні конкретних задач, слід надавати повні та обґрунтовані відповіді на поставлені питання. Обов'язковим є посилення на зміст норм права відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів, які

мають бути застосовані до відповідних туристичних правовідносин. Належне теоретичне та нормативно-правове обґрунтування має бути надано здобувачем до кожного поставленого питання, наведеного висновку чи підсумкового твердження.

Безумовно, важливою є активна участь здобувача на практичних заняттях, що полягає у самостійних виступах для висвітлення поставлених питань, надання уточнень і доповнень, висловлюваннях власних поглядів з проблемних питань, додання коротких реплік і зауважень тощо. При наявності відповідних конспективних записів підготовки до занять, вони можуть використовуватися автором, а в окремих випадках можуть враховуватися викладачами і без виступів на аудиторних заняттях.

Велику увагу в рамках курсу «Туристичне право» приділено вирішенню практичних завдань (розгляду та обговоренню цікавих фабул, аналізу запропонованих кейсів тощо). Для успішного набуття програмних умінь та навичок здобувачам пропонується низка індивідуальних та командних завдань творчого характеру, під час виконання яких тренуються відповідні уміння, передусім уміння застосовувати у конкретних ситуаціях отримані теоретичні знання.

Певну частину практичних завдань у рамках курсу побудовано у форматі командних ігор. Для успішного виконання таких завдань важливим є сукупність складових: а) індивідуальна якісна підготовка гравців; б) інклюзивність, тобто максимальне залучення усіх здобувачів академічної групи; в) чітка внутрішня скоординованість дій; г) чіткий розподіл лідерських, виконавчих, пошукових та інших функцій серед членів команди; д) уважне ставлення до деталей завдання; е) чітке розуміння мети виконуваного завдання.

Виконання індивідуальних практичних завдань (кейсів) вимагає попереднього глибокого опрацювання теоретичного матеріалу теми, формування якісної підготовки в частині опановування необхідними знаннями. Під час виконання певного кейсу здобувач має передусім спробувати застосувати набуті знання; можливо, виявити певні прогалини у підготовці та надолужити їх.

Викладачі кафедри не вимагають конспектування змісту відповідних норм законодавчих актів або окремих розділів чи положень навчальної літератури. Проте, якщо здобувач вищої освіти посилається на додаткову наукову літературу чи оригінальні довідкові матеріали,

він має наводити їх максимально близько до змісту з посиланням на джерело з вихідними даними. Отже, конспективні записи таких джерел і матеріалів мають підтверджувати їх достовірність і відношення до відповідної теми заняття.

Звертаємо увагу на те, що пропущені практичні заняття або виявлення недостатньої підготовленості до них підлягають додатковому опрацюванню та індивідуальному звіту з тієї чи іншої теми перед викладачем, який проводить практичні заняття. Здобувачі вищої освіти, які не «відпрацювали» пропущені заняття або одержали незадовільні оцінки з відповідної теми, не допускаються до складання заліку з навчальної дисципліни.

3.2. Плани практичних занять з навчальної дисципліни

Тема 1. ТУРИСТИЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Поняття та різновиди туризму
2. Туристична галузь України: соціально-економічний стан, реалії та перспективи
3. Туристичні правовідносини (суб'єкти, об'єкти, зміст)
4. Характеристика сучасного туристичного законодавства
5. Перспективи кодифікації туристичного законодавства

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 47. Ст. 349.

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18–22. Ст. 144.

Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–17. Ст. 112.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 101.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про захист прав споживачів: Закон України в ред. від 01 грудня 2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 7. Ст. 84.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014.

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 25. Ст. 722.

Про приєднання до Протоколу про сталий туризм до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 22 лютого 2017 року. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. Ст. 668.

Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року. *Офіційний вісник України*. 2021. № 100. Ст. 6545.

Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України»: постанова Верховної Ради України від 13 липня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 33. Ст. 580.

Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 року: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року № 583. *Офіційний вісник України*. 2002. № 18. Ст. 935.

Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року № 297. *Офіційний вісник України*. 2006. № 11. Ст. 731.

Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 803. *Офіційний вісник України*. 2009. № 58. Ст. 2041.

Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 991. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 240.

Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р. *Урядовий кур'єр* від 13.04.2017. № 70.

Про затвердження плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2021 року № 84-р. *Урядовий кур'єр* від 16.02.2021. № 31.

Основні та допоміжні джерела:

Opanasiuk, N., Okhrimenko, A., Popovych, S. Legal regulation of tourist activity in the context of Ukrainian legislation reform about tourism. *ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 3 (17). P. 9–17.

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Земельне право: підручник. 3-тє вид., доп. і перероб. / за ред. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2023. 592 с.

Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Нормативно-правове регулювання розвитку рекреаційно-туристського комплексу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 97–102.

Кафарський О. В. Особливості розвитку законодавства та нормативної сфери сільського туризму в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 57–61.

Леоненко Н. А. Правовий механізм державного регулювання туристичної сфери України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 1 (20). С. 69–75.

Матвієнко А. Т. Науково-практичний коментар до Закону України «Про туризм». Київ: Київський державний коледж туризму та готельного господарства. 2021. 220 с.

Нелін О. І. Нормативно-правове регулювання та державна підтримка туристичної галузі в Україні: теоретико-прикладний аспект. *Юридична Україна*. 2023. № 9. С. 22–28.

Нелін О. І. Гармонізація законодавства про туризм з нормами Європейського Союзу: необхідність назріла. *Юридична Україна*. 2022. № 7. С. 43–50.

Опанасюк Н. А. Напрями удосконалення правового регулювання туристичної діяльності в Україні. *Стратегічні перспективи туристич-*

ної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (28–29 жовт. 2021 р.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2021. С. 258–261.

Опанасюк Н. А., Попович С. І. Історичні витоки правового регулювання туризму. *Часопис Київського університету права*. 2021. Вип. 2. С. 182–188.

Опанасюк Н. А., Попович С. І. Правове регулювання туризму: зарубіжний досвід для України. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 1. С. 161–164.

Опанасюк Н. А., Мельник І. Л. Норми туристичного права України: поняття, ознаки та структура. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. 2. С. 246–251.

Плотнікова М. Ф., Якобчук В. П., Ходаківський Є. І. [та ін.]. Державна політика реалізації туристичного потенціалу України. *Інвестиції: практика і досвід*. 2022. № 3. С. 102–112.

Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2022. 232 с.

Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки: навч. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 280 с.

Худавердієва В. Організаційно-правове забезпечення діяльності індустрії туризму в Україні. *International Science Journal of Jurisprudence Philosophy*. 2022. № 2. Vol. 1. P. 16–34. doi:10.46299/j.isjpp.20220102.2.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Оберіть будь-яку область чи регіон України та проаналізуйте її на предмет розвитку туристичної галузі.

Створіть презентацію чи мультимедійний супровід своєї доповіді.

При підготовці опирайтеся на такі орієнтовні питання:

- які туристичні особливості характерні для обраної області чи регіону;
- вкажіть на основні туристично привабливі місця та об'єкти;
- оцініть на основі статистичних даних масштаби туристичних потоків, обсяг коштів, які припадають на туристичну галузь регіону;

- дослідить, яким чином регулюються туристичні відносини у даній місцевості на рівні не лише законів, але й локальними нормативним актами (наприклад, регіональними програмами тощо);
- виокремить основні причини або фактори, які заважають або гальмують подальший розвиток туризму в досліджуваній місцевості.

Тема 2. ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ТА ІНШИХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Правові засади використання природних рекреаційних та туристичних ресурсів.
2. Правові форми використання природних ресурсів під час туристичної діяльності.
3. Правове регулювання використання земельних ресурсів під час туристичної діяльності.
4. Правові особливості використання інших природних ресурсів під час туристичної діяльності.

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Водний кодекс України: прийнятий 6 червня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.

Земельний кодекс України: прийнятий 25 жовтня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.

Кодекс України про надра: прийнятий 27 липня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340.

Лісовий кодекс України: прийнятий 21 січня 1994 року в редакції Закону України від 8 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортотополіс Трускавець»: Закон України від 18 березня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 18. Ст. 139.

Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22–23. Ст. 198.

Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 18. Ст. 132.

Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст. 97.

Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06 лютого 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 15. Ст. 107.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 502.

Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах: Закон України від 17 березня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 40. Ст. 400.

Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19 травня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 47. Ст. 532.

Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 8 липня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 17. Ст. 155.

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158.

Правила любительського і спортивного рибальства: наказ Державного комітету рибного господарства України від 15 лютого 1999 року № 19. *Офіційний вісник України*. 1999. № 19.

Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 26 липня 2022 № 256. *Офіційний вісник України*. 2022. № 74. Ст. 4529.

Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10 квітня 2006 р. № 105. *Офіційний вісник України*. 2006. № 31. Ст. 2276.

Основні та допоміжні джерела:

Асатрян Є. М. До питання про інституційне забезпечення публічного управління у сфері використання та охорони земель для туризму. *На сторожі земельного ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України: тези доповідей учасників міжнар. наук.-практич. конф. (м. Київ, 26 листопада 2021 р.) / за заг. ред. В. Ермоленка*. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. С. 244–247.

Асатрян Є. М. «Землі для туризму» як правова категорія. Збірник матеріалів Четвертого зібрання фахівців споріднених кафедр «Забезпечення прав в аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносинах»: матер. зібрання (м. Одеса, 6–9 червня 2019 року) / відп. ред. д.ю.н., доц. Т. Є. Харитонova, к.ю.н., доц. Х. А. Григор'єва. Одеса: Гельветика, 2019. 212 с. С. 67–70.

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Журина А. Правове регулювання лісокористування для потреб еко-туризму. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 12. С. 121–125.

Заверюха М. М. Щодо рекреаційного лісокористування в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2022. № 2. С. 16–21.

Канівець Л. А. Особливості правового регулювання Чорнобильського туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 107–110.

Кізюн А. Г. Аналітичний огляд глобальних туристично-рекреаційних ресурсів та їх вплив на розвиток міжнародного туризму. *Академічні візії*. 2023. № 17. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/503>

Марич Х. М. Правове регулювання використання територій і ресурсів у рекреаційних цілях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 206–208.

Обіюх Н. М. Сучасні правові аспекти рекреаційного природокористування. *Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах*

війни: матеріали міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (13–14 квітня 2023 р.). Білоцерківський НАУ. С. 91–94.

Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки: навч. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 280 с.

Шульга М. В. Правові аспекти використання земель рекреаційного призначення для туризму. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 2(43), 2022. С. 59–64.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Туристична фірма, яка займається «зеленим» туризмом, звернулася з клопотанням до Савранської райдержадміністрації про надання у постійне користування лісової ділянки площею до 1,5 га, на якій знаходяться будівлі і споруди фірми. Районні відділи лісового господарства та охорони довкілля відмовили у погодженні проекту відведення лісової ділянки у постійне користування, мотивувавши це тим, що туристична фірма не є спеціалізованим лісогосподарським підприємством і в її складі відсутній спеціалізований лісогосподарський підрозділ. У зв'язку з цим, туристична фірма може клопотати лише про надання зазначеної лісової ділянки у тимчасове користування на умовах оренди, що потребує суттєвого доопрацювання матеріалів, доданих до клопотання.

Які господарські суб'єкти мають право на постійне лісокористування?

Які види тимчасового лісокористування передбачені лісовим законодавством та на яких засадах і умовах?

Тема 3. ТУРИЗМ ТА ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ГРАНІ ВЗАЄМОДІЇ (ДОЗВІЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ, РЕЄСТРАЦІЯ, КОНТРОЛЬ, ПІДТРИМКА ТОЩО)

1. Загальні правові засади державного впливу на розвиток туризму.
2. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які наділені повноваженнями у сфері регулювання туризму.
3. Контроль як складова державного управління у сфері туризму.

4. Державна підтримка розвитку туризму.
5. Правові засади державно-приватного партнерства у сфері туризму.

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 47. Ст. 349.

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18–22. Ст. 144.

Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–17. Ст. 112.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 101.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про захист прав споживачів: Закон України в ред. від 01 грудня 2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 7. Ст. 84.

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014.

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 25. Ст. 722.

Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року. *Офіційний вісник України*. 2021. № 100. Ст. 6545.

Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України»: постанова Верховної Ради України від 13 липня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 33. Ст. 580.

Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 року: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року № 583. *Офіційний вісник України*. 2002. № 18. Ст. 935.

Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 803. *Офіційний вісник України*. 2009. № 58. Ст. 2041.

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 року № 667. *Офіційний вісник України*. 2015. № 73. Ст. 2402.

Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 991. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 240.

Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р. *Урядовий кур'єр* від 13.04.2017. № 70.

Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки розвитку туризму, створення умов безпеки туристів, розбудови туристичної інфраструктури міжнародних транспортних коридорів та магістралей в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 183. *Офіційний вісник України*. 2017. № 28. Ст. 816.

Положення про Державне агентство розвитку туризму України: постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 року № 1162. *Офіційний вісник України*. 2020. № 10. Ст. 377.

Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України в ред. від 17 грудня 2022 року № 1400. *Офіційний вісник України*. 2022. № 101. Ст. 6316.

Про затвердження плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2021 року № 84-р. *Урядовий кур'єр* від 16.02.2021. № 31.

Основні та допоміжні джерела:

Opanasiuk, N., Okhrimenko, A., Popovych, S. Legal regulation of tourist activity in the context of Ukrainian legislation reform about tourism. *ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 3 (17). P. 9–17.

Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 4. С. 23–30.

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Нормативно-правове регулювання розвитку рекреаційно-туристського комплексу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 97–102.

Захарін С. В., Бебко С. В. Використання економічних механізмів державно-приватного партнерства у сфері популяризації національної культурної спадщини. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.6

Кафарський О. В. Особливості розвитку законодавства та нормативної сфери сільського туризму в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 57–61.

Леоненко Н. А. Правовий механізм державного регулювання туристичної сфери України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 1 (20). С. 69–75.

Нелін О. І. Нормативно-правове регулювання та державна підтримка туристичної галузі в Україні: теоретико-прикладний аспект. *Юридична Україна*. 2023. № 9. С. 22–28.

Опанасюк Н. А. Напрями удосконалення правового регулювання туристичної діяльності в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку*: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (28–29 жовтня 2021 р.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2021. С. 258–261.

Опанасюк Н. А., Попович С. І. Історичні витoki правового регулювання туризму. *Часопис Київського університету права*. 2021. Вип. 2. С. 182–188.

Опанасюк Н. А., Попович С. І. Правове регулювання туризму: зарубіжний досвід для України. *Часопис Київського університету права*. 2022. №1. С. 161–164.

Опанасюк Н. А., Мельник І. Л. Норми туристичного права України: поняття, ознаки та структура. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. 2. С. 246–251.

Палюх В. В., Грабар Н. С., Порока С. В. Державне регулювання зеленого туризму в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2021. 202 с.

Плотнікова М. Ф., Якобчук В. П., Ходаківський Є. І., Войтенко А. Б., Колеснікова М. С. Державна політика реалізації туристичного потенціалу України. *Інвестиції: практика і досвід*. 2022. № 3. С.102–112.

Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2022. 232 с.

Радченко О. П., Горбаченко С. А. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-31>

Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки: навч. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 280 с.

Худавердієва В. Організаційно-правове забезпечення діяльності індустрії туризму в Україні. *International Science Journal of Jurisprudence Philosophy*. 2022. № 2. Vol. 1. Р. 16–34. doi:10.46299/j.isjpp.20220102.2.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Дослідіть історію розвитку та становлення агротуристичного кластеру «ГорбоГори» на Львівщині. Цей проект є прикладом вдалого поєднання ефективного публічного управління, підприємництва та регіонального розвитку. Львівською обласною державною адміністрацією, як ініціатором, було розроблено проект регіонального розвитку «Розвиток сільського підприємництва та інфраструктури агротуристичного кластера «ГорбоГори». Цей проект став одним із переможців серед проектів регіонального розвитку та отримав відповідне фінан-

сування за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу. Мета проекту – забезпечення сталого розвитку території громад через розбудову інфраструктури, маркетинг альтернативних видів сільського підприємництва та бізнесу в межах агротуристичного кластера.

Спробуйте виявити можливості для ініціювання та реалізації подібних спільних проектів у регіоні Причорномор'я.

Під час дослідження можете переглянути наступний відеоролик: <https://youtu.be/eyslhtazKEF4>

Тема 4. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КУРОРТІВ

1. Поняття і види природних лікувальних ресурсів курортів та лікувально-оздоровчих об'єктів і територій.
2. Правовий режим використання природних лікувальних ресурсів санаторно-курортними та лікувально-оздоровчими закладами.
3. Правові засади користування природними ресурсами зон округів санітарної охорони курортів.
4. Рекреаційно-оздоровчі території та їх ресурси: правове визначення та основні ознаки.
5. Правове регулювання використання рекреаційних територій та їх ресурсів.
6. Правові вимоги щодо використання рекреаційно-оздоровчих об'єктів і територій з метою проведення спортивних заходів.

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року в редакції Закону України від 8 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.

Кодекс України про надра: прийнятий 27 липня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340.

Водний кодекс України: прийнятий 6 червня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.

Земельний кодекс України: прийнятий 25 жовтня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року в редакції Закону України від 21 червня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 252.

Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 50. Ст. 435.

Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів: Закон України від 22 березня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 28. Ст. 135.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 4 вересня 2008 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 45. Ст. 313.

Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року в редакції Закону України від 17 листопада 2009 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №7. Ст. 50.

Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 26. Ст. 752.

Основні та допоміжні джерела:

Близнюк А. С. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційної галузі в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 114–118. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.4.114

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Мілімко Л. В., Перепелиця І. Є. Правовий режим лікувально-оздоровчих та курортних зон. *Scientific Collection «InterConf», (53): with the Proceedings of the 7 th International Scientific and Practical Conference*

«International Forum: Problems and Scientific Solutions» (April 25–26, 2021). Melbourne, Australia: CSIRO Publishing House, 2021. P. 269–272.

Камінецький В. В. Вплив правових імперативів на розвиток курортно-рекреаційної сфери регіонів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2020. № 2. Т. 31(70). С. 90–95.

Кучеренко В. С. Аналіз наукових підходів до визначення рекреаційно-туристичної діяльності. *Contemporary International Relations: Topical Highlghs Of Theory And Practice – 2023: Monograph/ Edited by D.Sc. in Pedagogy, Prof. Nataliia Vasylyshyna.* Warsaw. 2023. С. 620–647.

Обіюх Н. М. Сучасні правові аспекти рекреаційного природокористування. *Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах війни: матеріали міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (13–14 квітня 2023 р.).* Білоцерківський НАУ. С. 91–94.

Овсюк Н. В., Підвальна О. Г. Державне регулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2020. Том 31 (70). No 1. С. 175-179. DOI: 10.32838/2523-4803/70-1-30.

Полчанінова І. Л., Поколодна М. М. Рекреаційні комплекси світу: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 182 с.

Сидоров Я. О. Правові засади підприємництва у рекреаційній сфері. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування.* 2022. № 6. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-01-12>

Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки: навч. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 280 с.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. За рішенням селищної ради санаторію «Хвиля» у постійне користування надана земельна ділянка оздоровчого призначення з метою здійснення санаторно-курортного лікування осіб із хронічними захворюваннями органів дихання. У подальшому, між санаторієм та ТОВ «Атма» (інвестор) було укладено інвестиційний договір, за умовами якого передбачено інвестування зазначеним товариством коштів у розмірі 300 000 грн. для покращення матеріально-технічної бази

санаторія в обмін на сприяння з боку санаторія у відведенні земельної ділянки площею 0,9669 га та надання інвестору згоди на будівництво пансіонату. Вважаючи, що укладений між сторонами інвестиційний договір є таким, що суперечить нормам чинного законодавства, прокурор звернувся до суду з вимогою про визнання договору недійсним.

Визначити основне цільове використання земель оздоровчого призначення та правовий режим лікувальних об'єктів та територій. У чому полягають особливості правового режиму зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони? Вирішити справу по суті наданих умов.

2. Рішенням міської ради, задля організації лікування та відпочинку, в межах природних територій курорту запроваджено платне перебування на міських пляжах, парках відпочинку курорту та на прилеглих до нього прибережених територіях. З метою надання необхідних сервісних послуг, для організації відпочинку створено товариство «Довкілля».

Мешканці міста, обурені даним рішенням, вважаючи його незаконним, таким, що обмежує їх можливості вільного спілкування з довкіллям, використання природних лікувальних ресурсів курорту, в т.ч. оздоровчих властивостей морських вод, звернулися до прокурора з відповідною заявою.

Визначити правовий режим курорту. У чому полягають особливості використання та охорони природних лікувальних ресурсів? Надати правову оцінку рішення селищної ради. Вирішити справу по суті.

Тема 5. ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ СІЛЬСЬКОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ

1. Становлення законодавства в сфері сільського (зеленого) туризму.
2. Поняття, правові ознаки та форми сільського (зеленого) туризму.
3. Особливості правового статусу суб'єктів, що надають послуги в сфері сільського (зеленого) туризму
4. Правове регулювання послуг з розміщення туристів.
5. Правові особливості розвитку сільського (зеленого) туризму у зарубіжних країнах.

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.

Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.

Податковий кодекс України: прийнятий 02 грудня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 29. Ст. 232.

Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527.

Про зайнятість населення: Закон України від 05 липня 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2012. № 63. Ст. 2565.

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 25. Ст. 722.

Про приєднання до Протоколу про сталий туризм до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 22 лютого 2017 року. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. Ст. 668.

Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року № 297. *Офіційний вісник України*. 2006. № 11. Ст. 731.

Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 803. *Офіційний вісник України*. 2009. № 58. Ст. 2041.

Про затвердження Ліцензійних умов провадження туристичної діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 991. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 240.

Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р. *Урядовий кур'єр* від 13.04.2017. № 70.

Про затвердження плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2021 року № 84-р. *Урядовий кур'єр* від 16.02.2021. № 31.

Основні та допоміжні джерела:

Бакай Ю. Ю., Тітова В. І. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 324–327.

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Земельне право: підручник. 3-тє вид., доп. і перероб.; за ред. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2023. 592 с.

Гафурова О. В. Правове регулювання послуг у сфері сільського зеленого туризму (на прикладі особистих селянських господарств). *Право. Людина. Довкілля*. 2019. Т. 10. № 4. С. 20–28.

Кафарський О. В. Особливості розвитку законодавства та нормативної сфери сільського туризму в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 57–61.

Палюх В. В., Грабар Н. С., Порока С. В. Державне регулювання зеленого туризму в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2021. 202 с.

Петрова Н. О., Стрельник В. В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 135–139.

Сащенко І. С. Нормативно-правове регулювання сільського туризму в Україні. *Актуальні правові проблеми інноваційного розвитку агро-сфери*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Харків, 20 лист. 2020 р.). Харків: Юрайт, 2020. С. 240–242.

Туєва О. М. Правовий статус особистого селянського господарства. *Аграрне право: підручник* / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків: Право, 2021. 416 с.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Громадянин Коваленко разом з дружиною займається веденням особистого селянського господарства (ОСГ) на земельній ділянці, яка

належить йому на праві приватної власності. До початку війни родина забезпечувала свої особисті потреби шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції та реалізувала її надлишки на місцевому ринку. Проте внаслідок воєнних бойових дій в країні, господарство стикнулося з низькою проблем, пов'язаних з втратою врожаю, виникненням дефіциту пального, енергоносіїв, насіння, добрив тощо.

З метою подолання цих труднощів та урахування того, що ОСГ знаходиться в с. Шершенці Одеської області з унікальною етнографічною спадщиною, рекреаційними ресурсами, екологічною чистотою сільської місцевості, родина вирішила надавати послуги туристам з використанням майна господарства. Проте для організації туристичної діяльності в межах власного господарства, зокрема, облаштування гостьового будинку, харчування, екскурсійного забезпечення туристів, в родині немає достатніх фінансових та матеріальних ресурсів.

Тому гр. Коваленко звернувся до юридичної консультації з запитанням щодо можливостей надання державної підтримки ОСГ, які провадять діяльність у сфері сільського зеленого туризму та отримання доступних кредитних ресурсів.

Необхідно надати письмове правове роз'яснення щодо положень діючого законодавства України:

1. Чи передбачено чинним законодавством надання державної підтримки особистим селянським господарствам, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму?

2. Які фінансові правові механізми є доступними для здійснення діяльності в сфері сільського зеленого туризму (кредитування, аграрні розписки, вексель чи ін.)?

3. Якими нормативно-правовими актами регулюється вказане питання?

Тема 6. ДОГОВІРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Договори як джерела права у сфері туристичної діяльності.
2. Класифікації договорів, що забезпечують туристичні правовідносини.
3. Договори, спрямовані на надання туристичних послуг.
4. Договори, що мають посередницький характер.
5. Інші договори, які супроводжують туристичну діяльність.

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18–22. Ст. 144.

Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–17. Ст. 112.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про захист прав споживачів: Закон України в ред. від 01 грудня 2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 7. Ст. 84.

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 25. Ст. 722.

Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року. *Офіційний вісник України*. 2021. № 100. Ст. 6545.

Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року № 297. *Офіційний вісник України*. 2006. № 11. Ст. 731.

Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 803. *Офіційний вісник України*. 2009. № 58. Ст. 2041.

Про затвердження Ліцензійних умов провадження туристичної діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 991. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 240.

Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені наказом Державної туристичної адміністрації України від 16.03.2004 року №19. *Офіційний вісник України*. 2004. № 14. Ст. 995.

Про затвердження порядку оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання: наказ Державної туристичної адміністрації України від 06.06.2005 року № 50. *Офіційний вісник України*. 2005. № 29. Ст. 1739.

Основні та допоміжні джерела:

Андрусів У. Б. Договір про надання туристичних послуг: понятійно-категоріальний апарат і правова природа. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 2. С. 103–107. С. 105.

Андрусів У. Б. Істотні умови договору страхування туристів. *VII Юридичні могилянські читання: Всеукр. наук.-практ. конф.: програма та тези* / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. С. 12–14.

Андрусів У. Б. Сплата неустойки як форма цивільно-правової відповідальності учасників туристичних відносин. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: зб. тез доповідей учасників наук.-практ. семінару (11 листопада 2022 року)* / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 6–9.

Гудима М. М. Сучасний стан та проблеми правового регулювання надання туристичних послуг в Україні. *Парадигмальні виклики сучасного розвитку: кол. монографія* / за заг. ред. Дуки А. П. Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 46–67.

Дишкантюк О. І. Договір як форма надання сервісних послуг у сфері господарювання. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 71–78.

Добкіна К. Р., Куліш С. В. Правове регулювання посередництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *DICTUM FACTUM*. 2022. № 1 (11). С. 3–16.

Опанасюк Н. А., Охріменко А. Г., Попович С. І. Правове регулювання туристичної діяльності в контексті реформування законодавства України про туризм. *ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 3(17). С. 9–17.

Стефанчук М. Особливості договірної відповідальності в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 1 (33). С. 166–172.

Худавердієва В. Організаційно-правове забезпечення діяльності індустрії туризму в Україні. *International Science Journal of Jurisprudence Philosophy*. 2022. № 2. Vol. 1. Р. 16–34. doi:10.46299/j.isjpp.20220102.2.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Оберіть будь-який різновид договору, який є характерним для туристичної сфери.

Проаналізуйте наявну судову практику щодо спорів, які виникають на підставі невиконання чи неналежного виконання цього договору.

Прослідкуйте певні типові проблеми, що виникають у цій сфері.

Підготуйте чек-лист основних моментів, що мають бути враховані юристом під час підготовки такого договору, для мінімізації ризиків виникнення конфліктних ситуацій.

Підготуйте приклад договору.

Тема 7. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ НА ТЕРИТОРІЇ ІЗ ОСОБЛИВИМ ПРАВОВИМ СТАТУСОМ (ІСТОРИЧНІ МІСЦЯ, ПРОМИСЛОВІ ЗОНИ, ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ)

1. Екологічний стан території та його значення у здійсненні туристично-рекреаційної діяльності.

2. Використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду в туристичній діяльності: особливості організації туристичних маршрутів.

3. Поняття та види об'єктів культурної і природної спадщини: особливості використання та охорони у туризмі.

4. Здійснення туристичної діяльності у промислових зонах.

5. Правове регулювання здійснення туризму на радіоактивно забруднених територіях.

6. Мілітарний туризм: правові особливості.

Рекомендований перелік джерел

Нормативно-правові акти:

Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини: прийнята 16 листопада 1972 року у Парижі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

Конвенція про охорону біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 5 червня 1992 року), ратифікована Законом України від 29 листопада 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 49. Ст. 433.

Конвенція про охорону дикої флори та фауни, і природних умов існування в Європі: прийнята 19 вересня 1979 року у Берні. Ратифіко-

вана Законом України від 29 жовтня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 50. Ст. 278.

Водний кодекс України: прийнятий 6 червня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.

Земельний кодекс України: прийнятий 25 жовтня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.

Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року в редакції Закону України від 8 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 16. Ст. 198.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333.

Про Червону книгу України: Закон України від 7 лютого 2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст. 20.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.

Про систему громадського здоров'я: Закон України від 6 вересня 2022 року. *Офіційний вісник України*. 2022. № 80. Ст. 4809.

Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника: Указ Президента України від 26 квітня 2016 р. № 174/2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 1355.

Про деякі питання розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Указ Президента України № 512/2019 від 10 липня 2019 р. *Офіційний вісник Президента України*. 2019. № 16. Ст. 460.

Про території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: указ Президента України від 30 листопада 2020 року № 525/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 97. Ст. 3124.

Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 26. Ст. 752.

Про затвердження Порядку відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення: наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 2 листопада 2011 р. № 1157. *Офіційний вісник України*. 2011. № 91. Ст. 3327.

Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 26 липня 2022 № 256. *Офіційний вісник України*. 2022. № 74. Ст. 4529.

Основні та допоміжні джерела:

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Григор'єва Х. А., Канівець Л. А. Забезпечення безпеки туризму і захисту прав туристів: окремі правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2.

Канівець Л. А. Особливості правового регулювання Чорнобильського туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 107–110.

Канівець Л. А. Особливості провадження рекреаційної діяльності на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 2 (72). С. 130–135.

Канівець Л. А. Щодо перспектив використання Чорнобильської зони у туризмі. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Гельветика. 2021. Т. 1. С. 557–559.

Капелюшний В. П., Чубата М. В. Історико-культурний туризм: висвітлення науковцями вітчизняного та зарубіжного досвіду правового регулювання. The 15 th International scientific and practical conference

“Modern directions of scientific research development” (August 10–12, 2022) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2022. С. 287–286.

Саковська О. Вплив рекреаційної діяльності на розвиток туристичних DESTИНАЦІЙ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-9>

Суматохіна І. М. Географія туризму і рекреації в промисловому регіоні: сучасний стан, тенденції розвитку, шляхи оптимізації. *Ефективне управління розвитком індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі*: колект. монограф.; за заг. ред. В. В. Джинджояна. Дніпро: Дніпров. гум. ун-т, 2022. С. 17–44.

Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 232 с.

Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки: навч. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 280 с.

Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Ковалевська І. М., Осіпчук А. С. Географія туризму: Екологічний туризм: підручник. Житомир, 2021. 252 с.

Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Державним екологічним інспектором на території національного природного парку було виявлено громадян, які розташували намети, розводили вогнища, здійснювали рибальство та купалися, за що інспектором було накладено адміністративне стягнення. Не погоджуючись з цим, громадяни звернулися до суду, а також до адвоката за правовою допомогою, вважаючи, що в їх діях немає порушення екологічного законодавства, оскільки вони відпочивали, а право на відпочинок гарантовано Конституцією України. А рибальство здійснювали незабороненим законом способом.

Визначити правовий режим національного природного парку. У чому полягають особливості використання об’єктів ПЗФ у рекреаційних та туристичних цілях? Надати правову оцінку діям державного екологічного інспектора і громадян. Вирішити справу по суті.

2. Працівниками поліції у межах зони відчуження ЧАЕС виявлено гр. Ніщука, який проник на радіоактивно забруднену територію за

відсутності дозволу відповідних органів. За фактом скоєного правопорушення складено протокол. Матеріали передано до суду. У судовому засіданні гр. Ніщук пояснив, що в день затримання приїхав до родичів, пішов на прогулянку до лісу, щоб відпочити та порибалити, і несподівано заблукав. Про те, що перебуває у зоні відчуження, не знав. Дізнався від працівників поліції. Ніяких пізнавальних знаків не бачив.

Визначити правовий режим зони відчуження. Які види відповідальності можуть бути застосовані за порушення правового режиму радіоактивно забруднених територій. Вирішити задачу по суті наданих умов.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. ТУРИСТИЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Історичні періоди розвитку туристичного законодавства України.
2. Туристичний кодекс: доктринальні підходи та нормотворчі пропозиції.
3. Природні туристичні ресурси за окремими видами (водні, лісові, кліматичні тощо) за різними регіонами України (на вибір).

Завдання та кейси для поточного контролю

1. Надати порівняльну характеристику правового регулювання туризму в Україні і у Великобританії (або будь-якій іншій країні на власний вибір).
2. Здійснити аналітичне дослідження та з'ясувати основні проблеми сучасного стану туристичного законодавства України. Продемонструвати власне бачення щодо перспектив його кодифікації. У межах питань, що розглядаються, підготувати відповідну доповідь.

Тема 2. ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ТА ІНШИХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Правове регулювання землекористування для рекреаційних цілей.
2. Юридичні проблеми водокористування в туризмі.
3. Еколого-правові вимоги до здійснення туристичної діяльності.

Завдання та кейси для поточного контролю

1. Окремі види земель рекреаційного призначення мають спеціальний правовий режим. Визначити і з'ясувати, у чому полягають особливості правового режиму земель, призначених для туристичної діяльності, та земель, на яких розташовані об'єкти для проведення спортивних заходів.
2. Водні об'єкти можуть використовуватися в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях у порядку загального водокористування.

Проаналізувати законодавчі вимоги щодо механізму реалізації громадянами права загального водокористування для задоволення зазначених потреб, з'ясувати можливі перешкоди у здійсненні даного права, висловити власну точку зору щодо їх подолання (вирішення).

Тема 3. ТУРИЗМ ТА ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ГРАНІ ВЗАЄМОДІЇ (ДОЗВІЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ, РЕЄСТРАЦІЯ, КОНТРОЛЬ, ПІДТРИМКА ТОЩО)

1. Ліцензування туристичної діяльності: переваги та недоліки запровадження.
2. Органи, які здійснюють контроль за діяльністю суб'єктів господарювання: особливості здійснення перевірок суб'єктів туристичної діяльності у сфері захисту прав споживачів.
3. Громадські туристичні організації: правові засади створення і функціонування.

Завдання та кейси для поточного контролю

1. Надати характеристику системи органів, що здійснюють державне управління туристичною діяльністю, здійснити класифікацію таких органів у відповідній таблиці. Які функції управління у зазначеній сфері визначені законодавством?
2. Здійснити аналітичне дослідження іноземних правових моделей державного управління туристичною галуззю (обрати будь-яку країну чи декілька держав для порівняльно-правового аналізу).

Тема 4. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КУРОРТІВ

1. Проблеми використання рекреаційних ресурсів внутрішніх водойм.
2. Правові проблеми використання пляжних ресурсів.
3. Законодавчі вимоги щодо приватизації санаторно-курортних закладів.

Завдання та кейси для поточного контролю

1. Визначити у чому полягають особливості спеціального правового режиму рекреаційних територій, на яких розташовані музеї. У межах питань, що досліджуються, підготувати відповідну презентацію (доповідь).

2. Здійснити аналіз особливостей користування природними ресурсами зон округів санітарної (гірничо-санітарної) охорони курортів, склавши відповідну порівняльну таблицю.

Тема 5. ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ СІЛЬСЬКОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ

1. Правове регулювання використання тварин у сфері сільського (зеленого) туризму.

2. Правове забезпечення надання послуг та виконання робіт у сфері агротуризму.

3. Правове забезпечення зайняття ремеслами та традиційними видами сільськогосподарської діяльності.

4. Гастрономічний туризм: правові особливості в Україні та світі.

Завдання та кейси для поточного контролю

1. Здійснити порівняльний аналіз та встановити взаємозв'язок між окремими поняттями сфери сільського зеленого туризму: сільський зелений туризм, зелений туризм, сільський туризм, екологічний туризм, агротуризм. Результати відобразити у відповідній таблиці.

2. Підготувати презентацію на тему: «Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні і світі».

Тема 6. ДОГОВІРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Договір страхування у туристичній сфері.

2. Форма договорів у сфері надання туристичних послуг.

3. Природоресурсні договори у туристичній сфері.

Завдання та кейси для поточного контролю

1. Між Ющиком та турагентом ФОП Лагода В. В. на підставі усного договору на туристичне обслуговування було здійснено заявку компанії ТОВ «Анекс Тур» на тур до Туреччини з 22 липня по 29 липня 2016 року.

16 липня 2016 року Ющик через інформацію про спробу державного перевороту в Республіці Туреччина заявив турагенту про відмову

від туру, а 21 липня 2016 року – з мотивів безпеки, у зв'язку з введенням президентом Туреччини на три місяці режиму надзвичайного стану на території всієї країни. Міністерством закордонних справ України громадян України вчасно поінформовано щодо можливої небезпеки під час перебування у Республіці Туреччина в період введення на території країни надзвичайного стану. З боку турагента та компанії ТОВ «Анекс Тур» жодної інформації не надавалось.

Чи мали турагент та ТОВ «Анекс Тур» інформувати туриста про зміни обставин, надавши можливості відмовитися від виконання договору? Чи вважаєте Ви обставини та причини відмови туриста від туру об'єктивними? Виходячи з умов задачі, обґрунтувати (спростувати) право Ющика на відшкодування майнової шкоди за тур.

Тема 7. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ НА ТЕРИТОРІЇ ІЗ ОСОБЛИВИМ ПРАВОВИМ СТАТУСОМ (ІСТОРИЧНІ МІСЦЯ, ПРОМИСЛОВІ ЗОНИ, ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ ТОЩО)

1. Фактори, що впливають на розвиток туризму.
2. Сучасний стан та перспективи розвитку промислового туризму (на прикладі Криворізького регіону).
3. Особливості здійснення екологічного туризму: туристично-рекреаційний потенціал територій природно-заповідного фонду України.
4. Мисливський туризм: еколого-правовий та природоресурсний аспект.
5. Відвідування пам'ятних місць російсько-української війни: повоєнне відновлення територій і перспективи розвитку туристичної діяльності.

Завдання та кейси для поточного контролю

1. З'ясувати туристично-рекреаційний потенціал Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, дослідивши особливості провадження діяльності на зазначеній території. У межах питань, що розглядаються, підготувати відповідну доповідь (презентацію).
2. Здійснити аналітичне дослідження з питань повоєнного відновлення територій України. Продемонструвати власне бачення щодо перспектив розвитку туристичної діяльності (в т. ч. і щодо меморіалізації пам'ятних місць війни).

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Питання для підсумкового контролю

1. Поняття та різновиди туризму.
2. Туристична галузь України: соціально-економічний стан, реалії та перспективи.
3. Туристичні правовідносини (суб'єкти, об'єкти, зміст).
4. Історичні періоди розвитку туристичного законодавства України.
5. Характеристика сучасного туристичного законодавства.
6. Перспективи кодифікації туристичного законодавства.
7. Правові засади використання природних рекреаційних та туристичних ресурсів.
8. Правові форми використання природних ресурсів під час туристичної діяльності.
9. Правове регулювання використання земельних ресурсів під час туристичної діяльності.
10. Юридичні проблеми водокористування в туризмі.
11. Правові особливості використання інших природних ресурсів під час туристичної діяльності.
12. Загальні правові засади державного впливу на розвиток туризму.
13. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які наділені повноваженнями у сфері регулювання туризму.
14. Контроль як складова державного управління у сфері туризму.
15. Державна підтримка розвитку туризму.
16. Правові засади державно-приватного партнерства у сфері туризму.
17. Поняття і види природних лікувальних ресурсів курортів та лікувально-оздоровчих об'єктів і територій.
18. Правовий режим використання природних лікувальних ресурсів санаторно-курортними та лікувально-оздоровчими закладами.
19. Правові засади користування природними ресурсами зон округів санітарної охорони курортів.
20. Рекреаційно-оздоровчі території та їх ресурси: правове визначення та основні ознаки.
21. Правове регулювання використання рекреаційних територій та їх ресурсів.

22. Правові вимоги щодо використання рекреаційно-оздоровчих об'єктів і територій з метою проведення спортивних заходів.
23. Проблеми використання рекреаційних ресурсів внутрішніх водойм.
24. Правові проблеми використання пляжних ресурсів.
25. Становлення законодавства в сфері сільського (зеленого) туризму.
26. Поняття, правові ознаки та форми сільського (зеленого) туризму.
27. Особливості правового статусу суб'єктів, що надають послуги у сфері сільського (зеленого) туризму.
28. Правове регулювання послуг з розміщення туристів.
29. Правове регулювання використання тварин у сфері сільського (зеленого) туризму.
30. Правове забезпечення надання послуг та виконання робіт у сфері агротуризму.
31. Правове забезпечення зайняття ремеслами та традиційними видами сільськогосподарської діяльності.
32. Правові особливості розвитку сільського (зеленого) туризму у зарубіжних країнах.
33. Громадські туристичні організації: правові засади створення і функціонування.
34. Договори як джерела права у сфері туристичної діяльності.
35. Класифікації договорів, що забезпечують туристичні правовідносини.
36. Договори, спрямовані на надання туристичних послуг.
37. Договори, що мають посередницький характер.
38. Договір страхування у туристичній сфері.
39. Форма договорів у сфері надання туристичних послуг.
40. Природоресурсні договори у туристичній сфері.
41. Інші договори, які супроводжують туристичну діяльність.
42. Ліцензування туристичної діяльності.
43. Екологічний стан території та його значення у здійсненні туристично-рекреаційної діяльності.
44. Використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду у туристичній діяльності: особливості організації туристичних маршрутів.
45. Поняття та види об'єктів культурної і природної спадщини: особливості використання та охорони у туризмі.
46. Здійснення туристичної діяльності у промислових зонах.

47. Правове регулювання здійснення туризму на радіоактивно забруднених територіях.
48. Повоєнне відновлення територій і перспективи розвитку туристичної діяльності в Україні: відвідування пам'ятних місць російсько-української війни.
49. Гастрономічний туризм: правові особливості.
50. Мисливський туризм: еколого-правовий та природоресурсний аспект.
51. Правові особливості мілітарного туризму.
52. Законодавчі вимоги щодо приватизації санаторно-курортних закладів.

Виконання завдань підсумкового контролю

Підготувати есе, в якому висвітлити будь-яку юридичну проблему, актуальну для сучасного туристичного права. Під час підготовки використати ілюстративний практичний матеріал, власний досвід, соціологічні та статистичні дані. Сформулювати власний підхід до розв'язання обраної проблеми. Публічно доповісти результати свого дослідження та захистити перед аудиторією.

Зробити аналіз стратегії та ситуації, що склалася нині в країні у туристичній сфері. Виділити основні договори, інші юридичні конструкції, які становлять найбільший інтерес у сфері індустрії туризму або найбільше використовуються. Проаналізувати судові спори, скориставшись реєстром судових рішень. Виокремити причини (передумови) цих судових спорів, запропонувати ефективні напрями з запобігання виникненню повторних чи подібних спірних ситуацій.

6. РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти:

Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини: прийнята 16 листопада 1972 року у Парижі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

Конвенція про охорону біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 5 червня 1992 року), ратифікована Законом України від 29 листопада 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 49. Ст. 433.

Конвенція про охорону дикої флори та фауни, і природних умов існування в Європі: прийнята 19 вересня 1979 року у Берні. Ратифікована Законом України від 29 жовтня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 50. Ст. 278.

Кодекс України про надра: прийнятий 27 липня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340.

Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 47. Ст. 349.

Водний кодекс України: прийнятий 06 червня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.

Земельний кодекс України: прийнятий 25 жовтня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18–22. Ст. 144.

Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Лісовий кодекс України: прийнятий 21 січня 1994 року в редакції Закону України від 8 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–17. Ст. 112.

Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 16. Ст. 198.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 101.

Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортотоліс Трускавець»: Закон України від 18 березня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 18. Ст. 139.

Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22–23. Ст. 198.

Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333.

Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 50. Ст. 435.

Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 18. Ст. 132.

Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів: Закон України від 22 березня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 28. Ст. 135.

Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року в редакції Закону України від 21 червня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 252.

Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст. 97.

Про Червону книгу України: Закон України від 7 лютого 2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст. 20.

Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06 лютого 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 15. Ст. 107.

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 29. Ст. 232.

Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.

Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року в редакції Закону України від 18 листопада 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 502.

Про захист прав споживачів: Закон України в ред. від 01 грудня 2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 7. Ст. 84.

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 4 вересня 2008 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 45. Ст. 313.

Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року в редакції Закону України від 17 листопада 2009 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 7. Ст. 50.

Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах: Закон України від 17 березня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 40. Ст. 400.

Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19 травня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 47. Ст. 532.

Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 8 липня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 17. Ст. 155.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014.

Про зайнятість населення: Закон України від 05 липня 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2012. № 63. Ст. 2565.

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 25. Ст. 722.

Про приєднання до Протоколу про сталий туризм до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 22 лютого 2017 року. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. Ст. 668.

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.

Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року. *Офіційний вісник України*. 2021. № 100. Ст. 6545.

Про систему громадського здоров'я: Закон України від 6 вересня 2022 року. *Офіційний вісник України*. 2022. № 80. Ст. 4809.

Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України»: постанова Верховної Ради України від 13 липня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 33. Ст. 580.

Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника: Указ Президента України від 26 квітня 2016 р. № 174/2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 1355.

Про деякі питання розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Указ Президента України № 512/2019 від 10 липня 2019 р. *Офіційний вісник Президента України*. 2019. № 16. Ст. 460.

Про території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: указ Президента України від 30 листопада 2020 року № 525/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 97. Ст. 3124.

Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 року: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року № 583. *Офіційний вісник України*. 2002. № 18. Ст. 935.

Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року № 297. *Офіційний вісник України*. 2006. № 11. Ст. 731.

Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 803. *Офіційний вісник України*. 2009. № 58. Ст. 2041.

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 року № 667. *Офіційний вісник України*. 2015. № 73. Ст. 2402.

Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 991. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 240.

Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р. *Урядовий кур'єр* від 13.04.2017. № 70.

Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки розвитку туризму, створення умов безпеки туристів, розбудови туристичної інфраструктури міжнародних транспортних коридорів та магістралей в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 183. *Офіційний вісник України*. 2017. № 28. Ст. 816.

Положення про Державне агентство розвитку туризму України: постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 року № 1162. *Офіційний вісник України*. 2020. № 10. Ст. 377.

Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України в ред. від 17 грудня 2022 року № 1400. *Офіційний вісник України*. 2022. № 101. Ст. 6316.

Про затвердження плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2021 року № 84-р. *Урядовий кур'єр* від 16.02.2021. № 31.

Правила любительського і спортивного рибальства: наказ Державного комітету рибного господарства України від 15 лютого 1999 року № 19. *Офіційний вісник України*. 1999. № 19.

Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені наказом Державної туристичної адміністрації України від 16.03.2004 року № 19. *Офіційний вісник України*. 2004. № 14. Ст. 995.

Про затвердження порядку оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання: наказ Державної туристичної адміністрації України від 06.06.2005 року № 50. *Офіційний вісник України*. 2005. № 29. Ст. 1739.

Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10 квітня 2006 р. № 105. *Офіційний вісник України*. 2006. № 31. Ст. 2276.

Про затвердження Порядку відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення: наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 2 листопада 2011 р. № 1157. *Офіційний вісник України*. 2011. № 91. Ст. 3327.

Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 26 липня 2022 № 256. *Офіційний вісник України*. 2022. № 74. Ст. 4529.

Основні джерела:

Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

Земельне право: підручник. 3-тє вид., доп. і перероб.; за ред. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2023. 592 с.

Матвієнко А. Т. Науково-практичний коментар до Закону України «Про туризм». Київ: Київський державний коледж туризму та готельного господарства. 2021. 220 с.

Палюх В. В., Грабар Н. С., Порока С. В. Державне регулювання зеленого туризму в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2021. 202 с.

Полчанінова І. Л., Покогодна М. М. Рекреаційні комплекси світу: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 182 с.

Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 232 с.

Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Ковалевська І. М., Осіпчук А. С. Географія туризму: Екологічний туризм: підручник. Житомир, 2021. 252 с.

Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки: навч. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 280 с.

Допоміжні джерела:

Opanasiuk, N., Okhrimenko, A., Popovych, S. Legal regulation of tourist activity in the context of Ukrainian legislation reform about tourism. *ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 3 (17). P. 9–17.

Андрусів У. Б. Договір про надання туристичних послуг: понятійно-категоріальний апарат і правова природа. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 2. С. 103–107.

Андрусів У. Б. Істотні умови договору страхування туристів. *VII Юридичні могилянські читання: Всеукр. наук.-практ. конф.: програма та тези* / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. С. 12–14.

Андрусів У. Б. Сплата неустойки як форма цивільно-правової відповідальності учасників туристичних відносин. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару* (11 листопада 2022 року) / за заг. ред. М. С. Долинської, І. В. Красницького, Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 6–9.

Асатрян Є. М. До питання про інституційне забезпечення публічного управління у сфері використання та охорони земель для туризму. *На сторожі земельного ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України: тези доповідей учасників міжнар. наук.-практич. конф. (м. Київ, 26 листопада 2021 р.)* / за заг. ред. В. М. Ермоленка. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. С. 244–247.

Асатрян Є. М. «Землі для туризму» як правова категорія. Збірник матеріалів Четвертого зібрання фахівців споріднених кафедр «Забезпечення прав в аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносинах»: матер. зібрання (м. Одеса, 6–9 червня 2019 року) / відп. ред. д.ю.н., доц. Т. Є. Харитонова, к.ю.н., доц. Х. А. Григор'єва. Одеса: Гельветика, 2019. 212 с. С. 67–70.

Бакай Ю. Ю., Тітова В. І. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 324–327.

Близнюк А. С. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційної галузі в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 114–118. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.4.114

Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 4. С. 23–30.

Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Нормативно-правове регулювання розвитку рекреаційно-туристського комплексу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 97–102.

Гафурова О. В. Правове регулювання послуг у сфері сільського зеленого туризму (на прикладі особистих селянських господарств). *Право. Людина. Довкілля*. 2019. Т. 10. № 4. С. 20–28.

Григор'єва Х. А., Канівець Л. А. Забезпечення безпеки туризму і захисту прав туристів: окремі правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2.

Гудима М. М. Сучасний стан та проблеми правового регулювання надання туристичних послуг в Україні. *Парадигмальні виклики сучасного розвитку*: кол. монографія / за заг. ред. Дуки А. П. Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 46–67.

Дишкантюк О. І. Договір як форма надання сервісних послуг у сфері господарювання. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 71–78.

Добкіна К. Р., Куліш С. В. Правове регулювання посередництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *DICTUM FACTUM*. 2022. № 1 (11). С. 3–16.

Журина А. Правове регулювання лісокористування для потреб еко-туризму. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 12. С. 121–125.

Заверюха М. М. Щодо рекреаційного лісокористування в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2022. № 2. С. 16–21.

Захарін С. В., Бебко С. В. Використання економічних механізмів державно-приватного партнерства у сфері популяризації національної культурної спадщини. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.6

Камінецький В. В. Вплив правових імперативів на розвиток курортно-рекреаційної сфери регіонів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. № 2. Т. 31(70). С. 90–95.

Канівець Л. А. Особливості правового регулювання Чорнобильського туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 107–110.

Канівець Л. А. Особливості провадження рекреаційної діяльності на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 2 (72). С. 130–135.

Канівець Л. А. Щодо перспектив використання Чорнобильської зони у туризмі. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення неза-*

лежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Гельветика. 2021. Т. 1. С. 557–559.

Капелюшний В. П., Чубата М. В. Історико-культурний туризм: висвітлення науковцями вітчизняного та зарубіжного досвіду правового регулювання. The 15 th International scientific and practical conference “Modern directions of scientific research development” (August 10–12, 2022) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2022. С. 287–286.

Кафарський О. В. Особливості розвитку законодавства та нормативної сфери сільського туризму в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 57–61.

Кізюн А. Г. Аналітичний огляд глобальних туристично-рекреаційних ресурсів та їх вплив на розвиток міжнародного туризму. *Академічні візії*. 2023. № 17. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/503>

Кучеренко В. С. Аналіз наукових підходів до визначення рекреаційно-туристичної діяльності. *Contemporary International Relations: Topical Highlghs Of Theory And Practice – 2023: monograph / edited by D.Sc. in Pedagogy, Prof. Nataliia Vasylyshyna*. Warsaw. 2023. С. 620–647.

Леоненко Н. А. Правовий механізм державного регулювання туристичної сфери України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 1 (20). С. 69–75.

Марич Х. М. Правове регулювання використання територій і ресурсів у рекреаційних цілях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 206–208.

Мілімко Л. В., Перепелиця І. Є. Правовий режим лікувально-оздоровчих та курортних зон. *Scientific Collection «InterConf», (53): with the Proceedings of the 7 th International Scientific and Practical Conference «International Forum: Problems and Scientific Solutions» (April 25–26, 2021)*. Melbourne, Australia: CSIRO Publishing House, 2021. Р. 269–272.

Нелін О. І. Нормативно-правове регулювання та державна підтримка туристичної галузі в Україні: теоретико-прикладний аспект. *Юридична Україна*. 2023. № 9. С. 22–28.

Нелін О. І. Гармонізація законодавства про туризм з нормами Європейського Союзу: необхідність назріла. *Юридична Україна*. 2022. № 7. С. 43–50.

Обіюх Н. М. Сучасні правові аспекти рекреаційного природокористування. *Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в*

умовах війни: матеріали міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. 13–14 квітня 2023 р. Білоцерківський НАУ. С. 91–94.

Овсюк Н. В., Підвальна О. Г. Державне регулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 1. С. 175–179. DOI: 10.32838/2523-4803/70-1-30.

Опанасюк Н. А. Напрями удосконалення правового регулювання туристичної діяльності в Україні. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (28–29 жовтня 2021 р.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2021. С. 258–261.

Опанасюк Н. А., Мельник І. Л. Норми туристичного права України: поняття, ознаки та структура. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. 2. С. 246–251.

Опанасюк Н. А., Охріменко А. Г., Попович С. І. Правове регулювання туристичної діяльності в контексті реформування законодавства України про туризм. *ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 3(17). С. 9–17.

Опанасюк Н. А., Попович С. І. Історичні витоки правового регулювання туризму. *Часопис Київського університету права*. 2021. Вип. 2. С. 182–188.

Опанасюк Н. А., Попович С. І. Правове регулювання туризму: зарубіжний досвід для України. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 1. С. 161–164.

Опанасюк Н. А., Мельник І. Л. Норми туристичного права України: поняття, ознаки та структура. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. 2. С. 246–251.

Петрова Н. О., Стрельник В. В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 135–139.

Плотнікова М. Ф., Якобчук В. П., Ходаківський Є. І. [та ін.]. Державна політика реалізації туристичного потенціалу України. *Інвестиції: практика і досвід*. 2022. № 3. С. 102–112.

Радченко О. П., Горбаченко С. А. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-31>

Саковська О. Вплив рекреаційної діяльності на розвиток туристичних DESTИНАЦІЙ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-9>

Сащенко І. С. Нормативно-правове регулювання сільського туризму в Україні. *Актуальні правові проблеми інноваційного розвитку агросфери*: зб. матеріалів науково-практичної конференції 20 лист. 2020 р. Харків: Юрайт, 2020. С. 240–242.

Сидоров Я. О. Правові засади підприємництва у рекреаційній сфері. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 6. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-01-12>

Стефанчук М. Особливості договірної відповідальності в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 1 (33). С. 166–172.

Суматохіна І. М. Географія туризму і рекреації в промисловому регіоні: сучасний стан, тенденції розвитку, шляхи оптимізації. *Ефективне управління розвитком індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі*: колект. монограф.; за заг. ред. В. В. Джинджояна. Дніпро: Дніпров. гум. ун-т, 2022. С. 17–44.

Туєва О. М. Правовий статус особистого селянського господарства. *Аграрне право: підручник* / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків: Право, 2021. 416 с.

Худавердієва В. Організаційно-правове забезпечення діяльності індустрії туризму в Україні. *International Science Journal of Jurisprudence Philosophy*. 2022. № 2. Vol. 1. Р. 16–34. doi:10.46299/j.isjpp.20220102.2.

Шульга М. В. Правові аспекти використання земель рекреаційного призначення для туризму. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 2 (43). С. 59–64.

Ресурси відкритого доступу:

www.president.gov.ua – Президент України

[Законодавча влада](http://www.rada.gov.ua)

www.rada.gov.ua – Верховна Рада України

www.ombudsman.kiev.ua – Уповноважений Верховної Ради з прав людини

Виконавча влада

www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України

www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України

Судова влада

www.scourt.gov.ua – Верховний Суд

www.ccu.gov.ua – Конституційний Суд України

Інші державні органи

<https://www.gp.gov.ua> – Офіс Генерального прокурора

<https://mtu.gov.ua> – Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України

<https://www.tourism.gov.ua> – Державне агентство розвитку туризму України

<https://dpss.gov.ua> – Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

Рекомендовані науково-аналітичні ресурси

www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень

<http://parlament.org.ua/> – Лабораторія законодавчих ініціатив

<http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського

<http://www2.unwto.org> – Світова організація туризму

ЗМІСТ

1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
1.1. Анотація навчальної дисципліни	4
1.2. Мета і завдання навчальної дисципліни	4
1.3. Форми і методи викладання навчальної дисципліни	5
1.4. Форми контролю знань	6
1.5. Співвідношення із іншими навчальними дисциплінами	7
 2. ЛЕКЦІЙНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	 9
 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	 33
3.1. Загальні методичні рекомендації щодо підготовки	33
3.2. Плани практичних занять з навчальної дисципліни	35
 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	 61
 5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ	 65
 6. РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ	 68

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Серія:

*Навчально-методичні посібники
кафедри аграрного, земельного та екологічного права*

ТУРИСТИЧНЕ ПРАВО

*Навчально-методичний посібник
для здобувачів усіх факультетів та форм навчання
за спеціальністю 081 «Право»*

Друкується в авторській редакції
Верстка Ілони Савицької

Формат 60×84 ¹/₁₆. Обсяг 4,88 ум. друк. арк., 4,37 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 58. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. 0669362549).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.